

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	i
Εισαγωγή	ii

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Βασικές έννοιες Αρχείο, Αρχειονομία, Αρχειονόμος

<u>ΑΡΧΕΙΟ</u>	vii
<i>Ιστορική αναδρομή των Αρχείων</i>	vii
<i>A. Γενικά</i>	vii
<i>B. Ελλάδα</i>	viii
<i>1. Αρχείο</i>	viii
<i>2. Χρήσεις του αρχείου</i>	x
<i>3. Φύση του αρχείου</i>	xi
<i>4. Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο</i>	xi
<u>ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑ</u>	xv
<i>A. Ορισμός</i>	xv
<i>B. Προέλευση και εξέλιξη της Αρχειονομίας</i>	xv
<u>ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΟΣ</u>	xix

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Γενικά Αρχεία του Κράτους

<i>A. Τι είναι τα Γενικά Αρχεία του Κράτους;</i>	xxv
<i>B. Σκοπός</i>	xxv
<i>Γ. Ιστορικό</i>	xxvi
<i>Δ. Δομή</i>	xxvii
<i>Ε. Στέγαση</i>	xxix
<i>ΣΤ. Αρχεία-συλλογές</i>	xxxv

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

<i>A. I. A. M.</i>	xxxvii
<i>B. Μικρό ιστορικό του κτηρίου</i>	xxxvii
<i>Γ. Ίδρυση-Στέγαση</i>	xxxix
<i>Δ. Δραστηριότητες</i>	xli
<i>E. Αρχεία και συλλογές</i>	xlii

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Πρωτοδικείο & Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης

<i>A. Ορισμοί</i>	xliv
<i>B. Οι αρμοδιότητες των Πρωτοδικείων</i>	lii

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

<i>Ιστορική αναδρομή</i>	lvi
--------------------------	-----

Βιβλιογραφία	lxi
Δελτία Σ.Α.Ε.	1

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

<i>Αριθμητικό ευρετήριο</i>	143
<i>Αλφαβητικό ευρετήριο</i>	151
<i>Χρονολογικό ευρετήριο</i>	159
<i>Αριθμητικό ευρετήριο καταστατικών</i>	168

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μας θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους εξής ανθρώπους :

Κατ' αρχάς θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον κ. Μπαμίδα Νέστωρ, ο οποίος υπήρξε και ο επιβλέπων καθηγητής μας, πρώτον επειδή μας ανέθεσε την εργασία και δεύτερον για τις συμβουλές που μας έδωσε καθ' όλη τη διάρκεια της πτυχιακής μας μέχρι και την ολοκλήρωσή της.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε επίσης και την κ. Ελένη Καραναστάση, η οποία υπήρξε η υπεύθυνη για το αρχείο πάνω στο οποίο εργαστήκαμε, για την βοήθεια και για τις κατατοπιστικές υποδείξεις της.

Επίσης θέλουμε να ευχαριστήσουμε και το προσωπικό του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας για την βοήθεια που μας προσέφεραν όταν τη ζητούσαμε και για το καλό κλίμα που υπήρχε στο χώρο εργασίας.

Θέλουμε να ευχαριστήσουμε το προσωπικό που δουλεύει στη βιβλιοθήκη του Δικηγορικού Συλλόγου καθώς επίσης και μερικούς δικηγόρους για τις πληροφορίες που μας έδωσαν και έτσι στάθηκε δυνατόν να βρούμε πληροφορίες για το Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε το προσωπικό της Δημοτικής βιβλιοθήκης στο τμήμα κοινωνικών επιστημών για την εξυπηρέτηση που μας προσέφεραν έτσι ώστε να βρούμε το κατάλληλο υλικό για την συμπλήρωση της βιβλιογραφίας μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί πτυχιακή εργασία με θέμα «Ταξινόμηση των αρχείων του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης», η οποία πραγματοποιήθηκε στο κτήριο του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας κατόπιν συνεργασίας των φοιτητριών Μεντελίδου Ιωάννας και Μέλλιου Σταυρούλας, της σχολής ΣΔΟ του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας & Συστημάτων Πληροφόρησης, με επιβλέποντα καθηγητή τον κ. Μπαμίδα Νέστορα.

Το αρχείο που μας δόθηκε αφορούσε υποθέσεις οι οποίες εκδικάστηκαν στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης. Περιλαμβάνονταν αγωγές, ανακοπές, αποφάσεις, αγορανομικές υποθέσεις, δικόγραφα, εφέσεις, κλήσεις, προτάσεις, πτωχεύσεις, τα οποία και αναλύονται στο 4^ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήσαμε για την ολοκλήρωση της πτυχιακής ήταν η εξής:

Πρώτα γινόταν η μεταφορά των αρχείων, τα οποία βρίσκονταν σε κουτιά, από τις αποθήκες στο ταξινομητήριο όπου και εργαστήκαμε. Στη συνέχεια αφού ανοίγαμε τα κουτιά βγάζαμε τα αρχεία, από τα οποία τα περισσότερα ήταν μέσα σε φακέλους και δεμένα με σκοινί, με τη βοήθεια ενός δελτίου μπορέσαμε να καταγράψουμε τα αρχεία (εικ. 1). Αφού τελειώσαμε την καταγραφή των ενοτήτων που μας δόθηκαν και συγκεκριμένα 278 στον αριθμό τα τοποθετήσαμε σε ειδικούς φακέλους, οι οποίοι έμπαιναν σε μεγαλύτερα κουτιά γράφοντας απ' έξω τα πλήρη στοιχεία των τεκμηρίων που βρίσκονταν σε αυτό. Τέλος, τα μεταφέραμε πίσω στις αποθήκες και τα τοποθετούσαμε με αριθμητική σειρά στα αρχειοστάσια (εικ. 2).

Μετά καταχωρήσαμε τα δελτία στον Η/Υ μέσω του προγράμματος Σ.Α.Ε. (σε περιβάλλον DOS) και αφού έγινε έλεγχος των δελτίων για πιθανά λάθη τα εκτυπώσαμε, τα φωτοτυπήσαμε και έπειτα τα τοποθετήσαμε σε ειδικά ντοσιέ, τα οποία είναι διαθέσιμα στο αναγνωστήριο του Ι.Α.Μ. για την εξυπηρέτηση των ερευνητών.

Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να συντάξουμε το εισαγωγικό μέρος της πτυχιακής μας με την εξής δομή:

- Στο 1^ο κεφάλαιο αναφερόμαστε στις βασικές έννοιες του αρχείου, της αρχειονομίας και του αρχειονόμου.
- Στο 2^ο & 3^ο κεφάλαιο αναφερόμαστε στις υπηρεσίες των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας καθώς και σε πληροφορίες για το ιστορικό των κτηρίων και τον εξοπλισμό που διαθέτουν.
- Στο 4^ο κεφάλαιο αναφερόμαστε στο τι είδους αρχείο του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης είχαμε να επεξεργαστούμε, δίνοντας και ορισμούς για κάθε ένα από αυτά. Στη συνέχεια αναλύουμε τις αρμοδιότητες των Μονομελών και Πολυμελών Πρωτοδικείων και στο τέλος δίνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή για το Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης.

Οι παραπομπές και η βιβλιογραφία έγιναν σύμφωνα με το πρότυπο του Harvard και οι συντομογραφίες σύμφωνα με το πρότυπο του ΕΛΟΤ.

Ελπίζουμε η πτυχιακή μας να φανεί χρήσιμη σε οποιονδήποτε θελήσει να την χρησιμοποιήσει.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Αρχείο: _____ ΑΕΕ: _____

Ή

Συλλογή: _____ ΑΒΕ: _____ α/α : _____

Υπηρεσία παράδοσης: _____

Υπηρεσία συγκρότησης φακέλων: _____

Περιεχόμενο: _____

Χρονολογίες: _____

Τύπος τεκμηρίου: φάκελος λυτά έγγραφα βιβλίο

Παλιός τίτλος και παλιές ενδείξεις ταξινόμησης: _____

Παρατηρήσεις: _____

Αυτή η ενότητα συγκροτήθηκε από: δέματα σάκους φακέλους κιβώτια
με αριθμό ΚΜΑΥ* : _____

Υλική κατάσταση: _____

Αριθ. Φύλλων **: _____

Συμπληρώνεται με X, κατά περίπτωση.

* ΚΜΑΥ = Κατάσταση Μεταφερόμενου Αρχειακού Υλικού.

** Προαιρετικό

εικ. 1 Ένα υπόδειγμα του δελτίου.

ΑΡΧΕΙΟΣΤΑΣΙΟ

εικ. 2 Η εικόνα ενός αρχειοστάσιου.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

ΑΡΧΕΙΟ, ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑ, ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΟΣ

ΑΡΧΕΙΟ

Ιστορική αναδρομή των Αρχείων

Α. Γενικά

Η καταγραφή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και η προσπάθεια διατήρησής τους χρονολογείται από την εποχή της ανακάλυψης της γραφής, στην οποία πιθανότατα συνέβαλε και η ανάγκη του ανθρώπου για μνημόνευση των πράξεών του.¹

Καθώς αναπτύσσονταν και οργανώνονταν η κοινωνία, τα ατομικά αλλά και τα κοινά συμφέροντα των μελών της απαιτούσαν την καταγραφή των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων τους.

Η ύπαρξη λοιπόν στην αρχαιότητα συνόλων κειμένων, που θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε ως άτυπο αρχείο, είχε σκοπό την κατοχύρωση και διατήρηση κάποιων δικαιωμάτων, για αποκλειστική χρήση των παραγωγών των κειμένων.²

Καθώς οργανώνονται οι κρατικοί μηχανισμοί, αρχικά στο Βυζάντιο και λίγο αργότερα στη Δύση, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη διατήρηση των επίσημων κειμένων. Βασικός λόγος για αυτό είναι η ανάγκη της διοίκησης για να προστατεύσει τα συμφέροντά της.³

Η αλληλεπίδραση των δραστηριοτήτων των διαφόρων κρατικών μηχανισμών και η παράταση του χρόνου επιρροής τους, δημιούργησε την ανάγκη οργανωμένων αρχείων.⁴

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα η ανάπτυξη της επιστήμης της Ιστορίας καθώς και των βοηθητικών της επιστημών (Διπλωματική, Σιγγιλογραφία κτλ) οδήγησε στη χρήση των αρχείων για λόγους ιστορικής έρευνας. Έχουμε δηλαδή για πρώτη φορά την επέμβαση, στα αρχεία, ατόμων που δεν έχουν άμεσο συμφέρον στο περιεχόμενό τους.

¹ Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ. *Αρχειονομία Ι: σημειώσεις*. Θεσσαλονίκη: ΑΤΕΙΘ, 1996, σ.1-6.

² «Στο ίδιο, σ.1-6».

³ Στο Βυζάντιο τη φροντίδα για τα επίσημα κείμενα της διοίκησης και της εκκλησίας έχουν οι Χαρτουλάριοι, ενώ στη Δύση οι archivaires.

⁴ Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ. *ό.π.*, σ.1-6.

Η αποσύνδεση της Αρχειονομίας από την Ιστορία, στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οδήγησε στην ίδρυση σχολών αρχειακής κατάρτισης σε πολλές χώρες της Ευρώπης.⁵

B. Ελλάδα

Έχει ήδη λεχθεί, πως κατά τους Βυζαντινούς χρόνους η διατήρηση των αρχείων γίνεται κυρίως για διοικητικούς λόγους. Ένα μέρος της διοικητικής ευθύνης ανήκε στην Εκκλησία, επομένως η τήρηση και η φύλαξη κάποιων αρχείων ήταν στην δικαιοδοσία της.

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, την ευθύνη για τη δημιουργία και τη φύλαξη των αρχείων συνεχίζει να έχει, εκτός από την οθωμανική διοίκηση, η Εκκλησία, καθώς επίσης και η τοπική αυτοδιοίκηση (κοινοτικοί άρχοντες, επίτροποι κτλ.).

Αυτά τα κοινοτικά και εκκλησιαστικά αρχεία εξακολουθούν να λειτουργούν ως θεσμός και στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος, με ης αναγκαίες προσαρμογές του περιεχομένου τους. Ήδη όμως με την έναρξη του Αγώνα, οι ηγέτες αλλά και οι τοπικές ή προσωρινές αρχές, έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την δημιουργία και την τήρηση αρχείων.⁶

Η πρώτη οργάνωση των κρατικών αρχείων γίνεται από την κυβέρνηση του Ι. Καποδίστρια⁷, η οποία καταλύεται με την εγκαθίδρυση της Βαυαροκρατίας.

Τέλος το 1914 έχουμε την ίδρυση των Γενικών Αρχείων του Κράτους, από τον Ελ. Βενιζέλο με την βοήθεια του Σπυρίδωνα Λάμπρου και του Γιάννη Βλαχογιάννη.⁸

I. Αρχείο

Ο όρος αρχείο χρησιμοποιείται για να περιγράψει τρεις διαφορετικές έννοιες: α) το σύνολο των τεκμηρίων. Στην περίπτωση αυτή το αρχείο αποτελεί μια εξαιρετικά χρήσιμη κατηγορία πρωτογενών μαρτυριών και ορίζεται ως το σύνολο των τεκμηρίων ανεξαρτήτως χρονολογίας, ύλης και σχήματος, το οποίο έχει δεχθεί ή

⁵ Μέχρι τότε η Αρχειονομία οργανώνεται για να καλύψει τις ανάγκες της ιστορικής έρευνας.

⁶ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ. ό.π., σ.1-6».

⁷ Με το κυβερνητικό ψήφισμα (υπ. ΛΔ / 8.9.1829) καθορίζονται τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες του αρχειοφύλακα και του αρχειοφυλακείου.

⁸ Με το Ν. 380/1914 «Περί ιδρύσεως υπηρεσίας των αρχείων του κράτους».

παραγάγει ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του. Συνεπώς το αρχείο είναι η φυσική αντανάκλαση των δραστηριοτήτων ενός φυσικού ή νομικού προσώπου.⁹

β) την αρχειακή υπηρεσία. Εδώ η λέξη αρχείο περιγράφει τον οργανισμό, την υπηρεσία ή το πρόγραμμα που είναι υπεύθυνοι για την επιλογή, τη μέριμνα και τη χρησιμοποίηση των αρχείων.¹⁰

γ) το κτίριο. Σε αυτή την περίπτωση ο όρος αναφέρεται συνήθως στο αρχειοστάσιο, το κτίριο ή το χώρο που προορίζεται για την αποθήκευση, τη διατήρηση και τη χρήση των αρχείων.¹¹

Κατά κύριο λόγο τα τεκμήρια ενός αρχείου παρέχουν αποδείξεις μιας δραστηριότητας. Σε ορισμένες περιπτώσεις προσφέρουν πληροφορίες για τις σχέσεις μεταξύ ατόμων, οργανισμών, γεγονότων και τόπων. Τα τεκμήρια αυτά είναι συχνά μοναδικά και συνήθως ανέκδοτα.¹²

Επομένως λοιπόν, τα τεκμήρια ενός αρχείου χαρακτηρίζονται από μοναδικότητα, είναι «πρωτότυπα», και δημιουργούνται ως μέσο, προκειμένου να επιτευχθεί μια δραστηριότητα π.χ. να δοθεί μια διαταγή. Αντιθέτως, τα τεκμήρια μιας βιβλιοθήκης αποτελούν τον στόχο της δραστηριότητας. Το υλικό αυτό έχει δεδομένο περιεχόμενο, το οποίο προορίζεται κυρίως για διάδοση, δηλαδή τα τεκμήρια αποτελούν προϊόντα πληροφόρησης.

Αρχειακό υλικό δηλαδή θα μπορούσε να είναι το χειρόγραφο πρωτότυπο βιβλίο ενός συγγραφέα, ενώ υλικό μιας βιβλιοθήκης θα ήταν ένα αντίτυπο αυτού του βιβλίου.

Θα ήταν σημαντικό να τονίσουμε πως τα αρχεία δεν περιορίζονται στα παλαιά ή στα σημαντικά έγγραφα, σε υλικό δηλαδή που προέρχεται από σημαίνουσες προσωπικότητες ή σχετίζεται με κρίσιμες ιστορικές στιγμές. Καθημερινά δίπλα μας κάθε ιδιώτης (επιχειρηματίας, καλλιτέχνης, πολιτικός ή απλός πολίτης) και κάθε οργανισμός (υπουργείο, δήμος, επιχείρηση, σωματείο κλπ.) παράγει αρχειακό υλικό,

⁹ Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. *Αρχειονομία : βασικές έννοιες και αρχές*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 1999, σ.22.

¹⁰ Ellis, Judith. *Η διαχείριση των αρχείων*. Μτφρ. Οικονόμου, Ζωή. Αθήνα: Τυπωθήτω, 2000, σ.22.

¹¹ «Στο ίδιο, σ.22».

¹² «Στο ίδιο, σ.22».

το οποίο είναι δυνατό να αποτελέσει την πρώτη ύλη για τον ερευνητή του μέλλοντος.¹³

2. Χρήσεις του αρχείου

Τα αρχεία χρησιμοποιήθηκαν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους καθ' όλη τη διάρκεια της εξέλιξής τους.

Ειδικότερα έλαβαν τις εξής χρήσεις:

- Όργανο εξουσίας και διαχείρισης

Ήδη από την αρχαιότητα η διαχείριση αλλά και η διατήρηση των αρχείων ήταν συνδεδεμένες με τη διοικητική εξουσία. Η χρήση τους ήταν ένα μέσο άσκησης της εξουσίας και η πρόσβαση σε αυτά ήταν επιτρεπτή μόνο σε κάποιους αξιωματούχους.¹⁴

- Τεκμηρίωση / πληροφόρηση

Τα αρχεία ως «εργαλειακή» πληροφορία χρησιμοποιούνταν για τις ανάγκες της τρέχουσας διαχείρισης. Επίσης ως αποθηκευμένη πληροφορία διευκόλυναν τη λήψη μεταγενέστερων αποφάσεων για συναφή θέματα¹⁵.

- Υλικό για έρευνα

Μετά τη Γαλλική Επανάσταση τα αρχεία θα αποκτήσουν για πρώτη φορά μια νέα χρήση. Θα αποτελέσουν το υλικό για, την έρευνα του παρελθόντος και ιδιαίτερα για την ιστορική έρευνα. Έτσι στις αρχές του 19ου αιώνα η έξαρση της ιστορικής έρευνας και η εξέλιξη της επιστήμης της Ιστορίας θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στην αρχειακή εξέλιξη.

- Απόδειξη

Τα αρχεία χρησιμοποιήθηκαν, προκειμένου να καταχωρήσουν τίτλους ευγενείας, τίτλους ιδιοκτησίας, προνόμια, δικαιώματα. Το φαινόμενο που φθάνει ως τις μέρες μας ανάγεται στον ύστερο μεσαίωνα.¹⁶

¹³ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. ό.π., σ.22-23».

¹⁴ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. ό.π., σ.23».

¹⁵ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. ό.π., σ.23».

¹⁶ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. ό.π., σ.23».

- Σύμβολα

Είναι συνήθης τόσο σε συλλογικό όσο και σε στενά ιδιωτικό επίπεδο η διατήρηση και ενίοτε η επίδειξη των τεκμηρίων ως κειμηλίων, με συμβολική και συναισθηματική διάσταση.¹⁷

Σήμερα τα αρχεία διατηρούν όλες τις προηγούμενες χρήσεις τους, τις οποίες απέκτησαν σταδιακά. Ωστόσο η αντίληψη ότι το αρχείο είναι απαραίτητα ιστορικό αρχείο, πλέον δεν υφίσταται.

3. Φύση του αρχείου

Το αρχείο συνίσταται από πληροφορίες. Όλες όμως οι πληροφορίες που παράγει ένας ιδιώτης, μία επιχείρηση ή μία υπηρεσία δε συνιστούν αρχείο. Δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν, προκειμένου να χαρακτηριστεί μια πληροφορία *αρχειακή*.¹⁸

Η πρώτη προϋπόθεση είναι να πρόκειται για πληροφορία *οργανική*, δηλαδή για πληροφορία η οποία έχει ληφθεί ή παραληφθεί μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του ιδιώτη, της επιχείρησης ή της υπηρεσίας. Να μην πρόκειται δηλαδή για κάποιο λογοτεχνικό ή επιστημονικό έργο το οποίο είναι τμήμα της βιβλιοθήκης ούτε για αποσπασματική πληροφόρηση η οποία ανήκει στην τεκμηρίωση.¹⁹

Η δεύτερη βασική προϋπόθεση είναι η πληροφορία αυτή να είναι *καταχωρισμένη* σε ένα οποιοδήποτε υπόστρωμα.²⁰ Δηλαδή να έχει εγγραφεί αυτή η πληροφορία κάπου, και με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να ανακληθεί (με τον κατάλληλο εξοπλισμό).

Το υπόστρωμα πάνω στο οποίο διασώζεται το αρχειακό υλικό, είναι κατά κύριο λόγο το χαρτί που η χρήση του είχε γενικευθεί στην Ευρώπη από τον 13ο αιώνα. Η τεχνολογική πρόοδος έφερε τη δημιουργία και τη χρήση δύο άλλων υλικών καταγραφής (υποστρώματος): του οπτικού (κινηματογραφικές ταινίες, αρνητικά φιλμ) και του μαγνητικού (μαγνητοταινίες, κασέτες, βιντεοκασέτες).²¹ Τα τελευταία

¹⁷ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας, ό.π., σ.23-25».

¹⁸ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας, ό.π., σ.25».

¹⁹ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας, ό.π., σ.25».

²⁰ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας, ό.π., σ.25».

²¹ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ. ό.π., σ.32».

χρόνια το ψηφιακό είναι το υπόστρωμα που χρησιμοποιείται κατά κόρον (CDs, δισκέτες) .

4. Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο

Ο τελευταίος Νόμος 1946/91 περί «Γενικών Αρχείων του Κράτους και άλλες διατάξεις», καθορίζει τις έννοιες του αρχείου και του αρχειακού υλικού, καθώς επίσης περιγράφει τις κατηγορίες των αρχείων. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 1946/91:

- Αρχείο είναι το σύνολο των μαρτυριών και των εγγράφων, αδιακρίτως χρονολογίας, σχήματος και ύλης, που σχετίζονται με τη δραστηριότητα του Κράτους, δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών ή νομικών ή φυσικών προσώπων ή ομάδων φυσικών προσώπων.²²
- Το αρχειακό υλικό περιλαμβάνει πρωτότυπα ή αντίγραφα οποιασδήποτε ύλης ή τεχνικής, ιδίως:
 - α) Μεμονωμένα έγγραφα, χειρόγραφα, κατάστιχα, κώδικες και συλλογές αυτών.
 - β) Απομνημονεύματα και ημερολόγια.
 - γ) Αλληλογραφία επίσημη και ιδιωτική δημόσιων προσώπων.
 - δ) Έντυπα προπαγανδιστικά, εκκλήσεις, προκηρύξεις, αφίσες.
 - ε) Αρχεία καταχωρισμένα σε Η/Υ με οποιαδήποτε μορφή, σύμφωνα με την εξέλιξη της τεχνολογίας.
 - στ) Οποιοδήποτε υλικό σε ηχητικές και οπτικές αποτυπώσεις με ιστορική και πολιτιστική αξία.²³

Στο νόμο διακρίνονται - κυρίως για λόγους κατανόησης από ίδιους τους παραγωγούς τους - πέντε «είδη» αρχείων, ανάλογα με την προέλευση και το υπόστρωμά τους:

- 1) Τα δημόσια αρχεία
- 2) Τα εκκλησιαστικά αρχεία
- 3) Τα ιδιωτικά αρχεία
- 4) Τα οπτικοακουστικά αρχεία και
- 5) Τα αρχεία σχεδίων και χαρτών

²² «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

²³ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 1946/91:

1) Δημόσια αρχεία χαρακτηρίζονται τα αρχεία που βρίσκονται στην κατοχή δημόσιων υπηρεσιών, δικαστικών αρχών, νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εμπίπτουν στο δημόσιο τομέα, ωφέλειας, ληξιαρχείων, συμβολαιογραφείων, υποθηκοφυλακείων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ιδρυμάτων του απόδημου ελληνισμού και λοιπόν υπηρεσιών.²⁴

Τα δημόσια αρχεία διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Στα ανενεργά αρχεία που περιλαμβάνουν υλικό που δεν έχει υπηρεσιακή χρησιμότητα και έχει υποστεί τη διαδικασία της εκκαθάρισης σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Το υλικό αυτό εισάγεται στα Γ.Α.Κ. ή φυλάσσεται στον οικείο φορέα, έως ότου δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις της παραλαβής του από την αρχειακή υπηρεσία.

β) Στα ημιενεργά αρχεία που περιλαμβάνουν τα έγγραφα των οποίων έχει λήξει ο χρόνος υπηρεσιακής χρησιμότητας και στα οποία πρέπει να γίνει εκκαθάριση.

γ) Στα τρέχοντα αρχεία που περιλαμβάνουν τα έγγραφα που έχουν ακόμα υπηρεσιακή χρησιμότητα.

δ) Στα αρχεία διηνεκούς υπηρεσιακής χρησιμότητας που παρά την παλαιότητα τους εξακολουθούν να έχουν υπηρεσιακή χρησιμότητα.

Τα αρχεία της κατηγορίας αυτής, που απαιτείται να διατηρούνται στο διηνεκές, δύναται να κατατίθενται στα Γ.Α.Κ. με ειδικό πρωτόκολλο. Η υπηρεσία των Γ.Α.Κ., η οποία αναλαμβάνει τη φύλαξη του αρχειακού υλικού αυτής της κατηγορίας, υποχρεούται να το θέτει στη διάθεση της ενδιαφερόμενης υπηρεσίας σε πρώτη ζήτηση και στο κοινό με την επιφύλαξη των διατάξεων του Ν. 1599/86.²⁵

2) Εκκλησιαστικά χαρακτηρίζονται τα αρχεία των ορθόδοξων εκκλησιαστικών αρχών, ιδρυμάτων, ναών και μονών. Ως εκκλησιαστικά νοούνται και αρχεία άλλων θρησκειών ή δογμάτων.²⁶

3) Ιδιωτικά αρχεία χαρακτηρίζονται:

α) τα αρχεία ιδιωτικού περιεχομένου Βυζαντινής περιόδου

²⁴ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

²⁵ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

²⁶ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

β) τα αρχεία των προσώπων που άσκησαν ανώτατα λειτουργήματα της πολιτείας και της εκκλησίας και των προσώπων που διακρίθηκαν στις επιστήμες, τα γράμματα, τις τέχνες, την ευποιία, την εθνική ή οποιαδήποτε άλλη δράση, καθώς και τα αρχεία άλλων φυσικών προσώπων, που το περιεχόμενό τους παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

γ) τα αρχεία των πολιτικών κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων.

δ) τα αρχεία των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου, όπως συλλόγων, συνεταιρισμών, ιδρυμάτων εν γένει και ομάδων φυσικών προσώπων.

ε) τα αρχεία εμπορικών οίκων, επιχειρήσεων, τραπεζών κλπ.²⁷

4) Οπτικοακουστικά αρχεία χαρακτηρίζονται οι μαρτυρίες σε ηχητικές και σε κινούμενες ή στατικές οπτικές αποτυπώσεις.

5) Αρχεία χαρτών και σχεδίων χαρακτηρίζονται ιδίως οι μαρτυρίες σε οπτικές, γραμμικές αποτυπώσεις και απεικονίσεις σε χάρτες, σχέδια, τοπογραφικά και υδρογραφικά διαγράμματα και σχέδια, μακέτες, αεροφωτογραφίες, ιχνογραφήματα, χαλκογραφίες, λιθογραφίες, ξυλογραφίες.²⁸

²⁷ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

²⁸ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.68».

ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑ

A. Ορισμός

Η δημιουργία και η διατήρηση των αρχειακών τεκμηρίων είναι φαινόμενα τόσο παλιά όσο και η εμφάνιση και χρησιμοποίηση της γραφής. Μαρτυρίες για αυτό βρίσκουμε σε πολιτισμούς που σήμερα έχουν χαθεί. Το επάγγελμα του αρχειακού φαίνεται επίσης να είναι πολύ παλιό. Αντίθετα, η διδασκαλία στην Αρχειονομία είναι πολύ πιο πρόσφατη και όπως φαίνεται, χαρακτηρίζει τη σύγχρονη εποχή.

Αρχειονομία είναι η επιστήμη η οποία έχει ως αντικείμενο τις αρχές και τις τεχνικές για τη διαχείριση και επεξεργασία των αρχείων. Με τον όρο αρχείο εννοούμε εδώ τόσο τις αρχειακές πληροφορίες όσο και το υλικό στο οποίο είναι αποθηκευμένες.²⁹

B. Προέλευση και εξέλιξη της Αρχειονομίας

Η Αρχειονομία ακολούθησε μια εξελικτική πορεία για τη συγκρότησή της ως αυτόνομη επιστήμη. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η αρχειονομία γινόταν αντιληπτή ως επιστήμη βοηθητική της ιστορίας. Στην Ευρώπη η αρχειονομία αναπτύχθηκε ως βοηθητική της ιστορίας και μάλιστα στο περιθώριο της διπλωματικής, της μελέτης των τεκμηρίων του Μεσαίωνα και της Αναγέννησης, και της παλαιογραφίας, της γνώσης των συμπλεγμάτων και των συντομογραφιών της γραφής της ίδιας περιόδου.³⁰ Ας αναφέρουμε π.χ. τη Γαλλία όπου η Γαλλική Επανάσταση, η οποία δεν τροποποιεί θεμελιακά την εξελισσόμενη ανάπτυξη της Αρχειονομίας στην Ευρώπη, αλλά εισάγει στοιχεία επιτάχυνσης. Πρώτα - πρώτα θέτει την αρχή της προσπέλασης όλων των πολιτών στα αρχεία και πραγματοποιεί τη συγκέντρωση πολυάριθμου αρχειακού υλικού.

Καθώς η Γαλλική Επανάσταση καταργεί τους θεσμούς του Παλαιού καθεστώτος, κρατικοποιεί τις περιουσίες του κλήρου και των εκπατρισμένων ευγενών και προπαντός συγκεντρώνει τα αρχεία αυτών των καταργημένων ιδρυμάτων σε αρχειοστάσια τίτλων ιδιοκτησίας και συσσωρεύει τεράστιους όγκους αταξινόμητων

²⁹ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας, ό.π., σ.27».

³⁰ Η αντίληψη αυτή ήταν παγιωμένη στις ευρωπαϊκές σχολές της αρχειονομίας των οποίων η ίδρυση ανάγεται στο 19ο αιώνα: στην Ecole de Chartes στο Παρίσι (1821), στη σχολή της Βιέννης (1854), στη σχολή της Μαδρίτης (1856) και της Φλωρεντίας (1857).

εγγράφων. Επίσης θέσπισε την ελεύθερη και δωρεάν προσπέλαση όλων των πολιτών στα αρχεία του Έθνους.

Αυτά τα δύο ρυθμιστικά μέτρα που προαναγγέλλουν και όσα άλλα θα ληφθούν κατά τη διάρκεια του αιώνα σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, θα συμβάλλουν στη μεγάλη πρόοδο της Ιστορίας στην Ευρώπη τον 19ο αιώνα και θα προκαλέσουν την εξάπλωση των βοηθητικών επιστημών της Ιστορίας και τη διαμόρφωσή της ως αυτόνομης επιστήμης. Αυτή βασίζεται στην επιστημονική και συστηματική εκμετάλλευση των αρχειακών πηγών.³¹

Μάλιστα σε λατινογενείς χώρες μέχρι πολύ πρόσφατα υπήρχε η πεποίθηση πως η αρχειονομία δεν συνιστά αυτόνομο επιστημονικό κλάδο και πως για τη διαχείριση των ιστορικών αρχείων απαιτείται άλλου είδους εξοπλισμός: η γνώση της παλαιογραφίας, της διπλωματικής και της ιστορίας του Μεσαίωνα (γεγονότα, θεσμοί, γλώσσες). Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, η αρχειονομία συχνά ταυτιζόταν με την αρχειοθέτηση, τη φυσική δηλαδή οργάνωση των αρχείων, για την οποία βέβαια δεν απαιτούνταν ιδιαίτερες γνώσεις παρά η κοινή λογική και η εφαρμογή των πρακτικών κανόνων. Έτσι αντί της αρχειονομίας ως συνόλου τεχνικών και μεθόδων, στις σχολές των χωρών αυτών διδασκόταν η ιστορία των αρχείων.³²

Οι νέες χώρες (Ηνωμένες Πολιτείες, Καναδάς, Αυστραλία) ακολούθησαν διαφορετικό δρόμο. Τα ιστορικά τεκμήρια αυτών των χωρών δεν είχαν τις δυσκολίες προσπέλασης που παρουσιάζουν τα ευρωπαϊκά αρχεία και κατά συνέπεια η «αρχειονομία» περιοριζόταν σε ένα είδος ιστοριοδιφικής ενασχόλησης και οργάνωσης των αρχείων. Παράλληλα, στις διοικήσεις των χωρών αυτών που οργανώθηκαν χωρίς το βάρος της γραφειοκρατικής παράδοσης που υπήρχε στην Ευρώπη, αναπτύχθηκε η ορθολογική διαχείριση των ενεργών αρχείων, το λεγόμενο records management, το οποίο παρουσιάζει άμεση συνάρτηση με την πληροφορική.³³

Όμως διαφορετικής προέλευσης γεγονότα μετέβαλαν το τοπίο: από την εποχή του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, η κατάσταση των αρχείων άρχισε να αλλάζει με γρήγορο ρυθμό. Η επιτάχυνση παραγωγής και ανταλλαγής εγγράφων, η ποικιλία των

³¹ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας, ό.π., σ.28-29».

³² *Η φυσιογνωμία του αρχειακού*. Επιμ.-Μτφρ. Μπαμίδης, Ν. - Μπαφούνη, Λ.. Αθήνα: Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 1991, σ.9-10.

³³ Το 1954 η δεύτερη «Επιτροπή Hoover» εισήγαγε την έννοια της διαχείρισης των ενεργών αρχείων (paperwork) στο δημόσιο τομέα και πρότεινε την εφαρμογή ενός «government - wide paperwork management program» (Records management: itegrated information systems. 2η έκδ. New York: Wiley, 1987, σ.20)

χρήσεων που προκύπτει, θέτουν όλο και περισσότερο τα προβλήματα των αρχείων με νέους όρους, αρχικά στις βιομηχανικά προηγμένες και ύστερα σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Η Ιστορία παύει να είναι ο αποκλειστικός σκοπός ύπαρξης των αρχείων. Η έρευνα γενικά, σε όλες της μορφές της και ειδικά μέσα από τον τομέα των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, καθώς επίσης η ατομική καλλιέργεια και η συλλογική γνωρίζουν μια αναζωπύρωση ή ανάπτυξη ιλιγγιώδη. Εμφανίζονται νέες μορφές εκμετάλλευσης: εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, μαθήματα για αρχάριους ενήλικες κλπ. Το πλαίσιο της Ιστορίας διευρύνεται σε πλαίσιο Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η τεχνική των αρχείων δεν είναι πλέον μόνο μια άποψη της διοικητικής εργασίας. Στο εξής εγγράφεται στη λειτουργία των συστημάτων πληροφόρησης των οργανισμών, των οποίο αποτελεί σημαντικό στοιχείο και εξαιτίας αυτού του γεγονότος θεωρείται ως μια από τις επιστήμες πληροφόρησης.

Στο εξής, η δυνατότητα διατήρησης τεκμηρίων πάνω σε υποστρώματα που συνεχώς ανανεώνονται, η εκκαθάριση των όγκων αρχειακού υλικού που έχει χαρακτηριστεί άχρηστο, η αποθήκευση και τα κατάλληλα μέσα που μπήκαν σε χρήση και τέλος η όλο και πιο συχνή χρησιμοποίηση των τεκμηρίων, με τη διαφοροποίηση και τον πολλαπλασιασμό των χρηστών, προκαλούν ριζικές μεταβολές στη φύση και τις συνθήκες εξάσκησης του επαγγέλματος του αρχειονόμου.

Οι καινούργιες τεχνολογίες προσφέρουν νέες δυνατότητες με αντιστάθμισμα μια αυξημένη απαίτηση ακριβείας. Κι εδώ όπως σε άλλους τομείς, οι νέες έννοιες της διαχείρισης και του κόστους λαμβάνονται σήμερα σοβαρά υπόψη. Έτσι η έκφραση «αρχειοποίηση» εμφανίζεται την επαύριον του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ασφαλώς αυτές οι μεταβολές έχουν επιπτώσεις πάνω στην αρχειονομία και στην εκπαίδευση των αρχειονόμων.

Αντιμέτωπες με αυτή τη δυναμική, οι σχολές αρχειακής εκπαίδευσης εξελίσσονται με πολύ διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με τις χώρες: πολλαπλασιασμός των εκπαιδευτικών βαθμίδων, επιμήκυνση και διαφοροποίησή

τους, ποικιλία στη διάρθρωση και την οργάνωση σπουδών, πλήθος προσεγγίσεων του θέματος και ανάδειξη μιας νέας αρχειονομίας.³⁴

Αυτά τα γεγονότα οδήγησαν στην έννοια της ενιαίας αρχειονομίας.³⁵ Πρόβαλε δηλαδή η αρχειονομία ως ενιαίος επαγγελματικός κλάδος γύρω από ένα κοινό αντικείμενο και ταυτόχρονα υπογραμμίστηκαν οι μεθοδολογικές της συνάψεις με τις επιστήμες της πληροφόρησης. Η ενιαία αρχειονομία εμφανίζεται ως μια επιστήμη, η οποία διαθέτει ιδιαίτερο αντικείμενο, ίδιες αρχές, μεθόδους και τεχνικές και η οποία τροφοδοτεί ένα επάγγελμα, το οποίο παρά τις πολλές και με διαφορετικό προσανατολισμό ειδικότητες έχει ένα κοινό αντικείμενο: τη διαχείριση των αρχειακών πληροφοριών από τη γέννηση μέχρι την ερευνητική τους εκμετάλλευση.

Οι αντιλήψεις περί ενιαίας αρχειονομίας δεν έγιναν απόλυτα δεκτές ούτε η εφαρμογή τους υπήρξε αυτόματη. Διερμηνεύουν ωστόσο τη γενική κατεύθυνση που μοιραία θα ακολουθήσει η αρχειονομία. Ήδη οι παρεμβάσεις των εργαζόμενων στα ιστορικά αρχεία αρχειονόμων ξεκινούν πολύ πριν την εισαγωγή του υλικού στην αρχειακή υπηρεσία και τους φέρνουν σε συχνότερη επαφή με τη διοίκηση. Επίσης οι επαγγελματικές μετακινήσεις αρχειονόμων από τα ιστορικά στα ενεργά αρχεία είναι πολύ συχνές. Παράλληλα υπογραμμίστηκε ο χαρακτήρας της αρχειονομίας ως επιστήμη της πληροφόρησης.

Σε ολόκληρη τη δεκαετία του '80 και ιδιαίτερα στις αρχές του '90 καταβλήθηκαν σύντομες προσπάθειες να συστηματοποιηθούν και τυποποιηθούν οι τεχνικές και οι μέθοδοι, προκειμένου να διευκολυνθούν οι ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ αρχειακών υπηρεσιών. Καρπός αυτών των προσπαθειών ήταν τα δύο διεθνή πρότυπα που πλέον διαθέτει η αρχειονομία. Ο στόχος ήταν να αποκτήσει η αρχειονομία ένα σύνολο από κανόνες και πρότυπα ανάλογο με αυτό της βιβλιοθηκονομίας. Έτσι παρά τις δυσκολίες και τις σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα φαίνεται πως τείνουμε προς μία αρχειονομία, η οποία προσπαθεί να αρτιώσει το μεθοδολογικό της σώμα στο χώρο των επιστημών της πληροφόρησης και η οποία θα

³⁴ «*Η φυσιογνωμία του αρχειακού*. ό.π., σ.14-15».

³⁵ Η έννοια της ενιαίας αρχειονομίας έχει κυρίως υποστηριχθεί από канаδοὺς αρχειονόμους βλ. Ducharme, J. - Rousseau, J.- Y. «L' interdependance des archives et de la gestion des documents: une approche global de l' archivistique».

παρακολουθεί και θα διαχειρίζεται τις αρχειακές πληροφορίες σε όλη τη διαδρομή τους, από τη διοίκηση ως την έρευνα.³⁶

ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΟΣ

Αρχειονόμος είναι ο αρμόδιος για τη διαχείριση και οργάνωση των αρχείων σύμφωνα με τις αρχές και τις πρακτικές της αρχειονομίας. Ειδικότερα, ο αρχειονόμος πρέπει με βάση τις θεμελιώδεις αρχές της αρχειονομίας και με τη χρήση διεθνών προτύπων (standards) να εκπονεί τα απαραίτητα εργαλεία:

- πίνακα διαχείρισης τεκμηρίων
- ταξινομικό διάγραμμα
- εργαλεία έρευνας

και να προβαίνει στις αρχειακές εργασίες

- πρόσκτηση
- ταξινόμηση
- περιγραφή
- ευρετηρίαση
- συντήρηση
- προβολή των τεκμηρίων

ώστε το αρχειακό υλικό να καθίσταται προσιτό τόσο στη διοίκηση όσο και στην έρευνα.³⁷

Οι κυριότερες λειτουργίες ενός αρχειονόμου είναι:

1. Να βεβαιώνεται ότι τα τεκμήρια με ιστορική αξία διατηρούνται. Ο αρχειονόμος πρέπει να διατηρεί το υλικό που χρησιμεύει ως συνείδηση και μνήμη ενός ιδρύματος ή οργανισμού. Πρέπει να βρίσκεται σε στενή επαφή με τη διοίκηση και τα αρμόδια γραφεία και να επαγρυπνεί ώστε κανένα σημαντικό έγγραφο να μη παραπέφτει ή καταστρέφεται με συνέπεια να μην καταλήγει ποτέ στο αρχείο. Βέβαια, δεν έχουν όλα τα έγγραφα σημαντική αξία και μάλιστα τα περισσότερα δεν έχουν καμία. Επομένως ο αρχειονόμος θα πρέπει να είναι σε θέση να καθορίσει ποια έγγραφα

³⁶ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ. ό.π., σ.31-32».

³⁷ «Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. ό.π., σ.33».

έχουν ή θα έχουν αξία -και θα πρέπει κατά συνέπεια να διατηρηθούν- και ποια όχι και άρα μπορούν να καταστραφούν. Ο λόγος του αρχειονόμου θα πρέπει να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα όταν πρόκειται για την αξιολόγηση του υλικού που παράγεται από τη διοίκηση.

2. Να διατηρεί τα έγγραφα με αρχειακή αξία κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες. Η διατήρηση των τεκμηρίων κβ.τω από κατάλληλες συνθήκες είναι μια από τις βασικές φροντίδες του αρχειονόμου.

3. Να κάνει τα τεκμήρια προσιτά στους χρήστες.

Ο αρχειονόμος διατηρεί τα τεκμήρια με σκοπό να επιτρέψει σε άλλους την πρόσβαση σε πληροφορίες που περιέχουν. Επομένως πρέπει να κάνει προσιτές τις πληροφορίες που περιέχουν τα αρχεία. Για αυτό το σκοπό το υλικό πρέπει να είναι ταξινομημένο και καταγραμμένο σύμφωνα με τις μεθόδους και τις τεχνικές της αρχειακής θεωρίας και πρακτικής. Εκτός αυτού, ο αρχειονόμος πρέπει να είναι στην υπηρεσία του κοινού. Πρέπει να ενδιαφέρεται για τις ανάγκες του. Επίσης να προασπίζει το δημόσιο συμφέρον και να προστατεύει την ιδιωτική ζωή.³⁸

Οι γνώσεις που πρέπει να κατέχει ένας αρχειονόμος είναι:

- Να γνωρίζει άριστα τη δημόσια διοίκηση και τη λειτουργία της γιατί από κει προέρχεται η πλειοψηφία των αρχείων που θα παραλάβει και που θα πρέπει να διαχειρισθεί. Πρέπει να γνωρίζει ότι οι διοικητικοί μηχανισμοί έχουν αντικειμενικούς σκοπούς, ότι για να τους επιτύχουν έχουν διαμορφώσει διαδικασίες και κανονισμούς και ότι τα έγγραφα των αρχείων είναι μια άμεση συνέπεια αυτών των διαδικασιών.

Ένας αρχειονόμος πρέπει να είναι ικανός να διαχειρισθεί και ιδιωτικά και δημόσια αρχεία. Σε ότι αφορά το δημόσιο τομέα, αυτό σημαίνει ότι ο αρχειονόμος πρέπει να γνωρίζει τις δραστηριότητες, τους σκοπούς καθώς επίσης και την ιστορία των κρατικών οργανισμών σε όλα τους τα επίπεδα τις σχέσεις μεταξύ τους, τους νόμους και τα διατάγματα που τους διέπουν και βέβαια τον τρόπο με τον οποίο ελέγχουν τον όγκο των αρχείων τους. Ο αρχειονόμος πρέπει να κατανοεί τις σύγχρονες τεχνικές που χρησιμοποιεί η διοίκηση ώστε να προβλέψει τις συνέπειες της για τα αρχεία. Πρέπει λοιπόν να εξοικειωθεί με την πληροφορική και την επεξεργασία της πληροφορίας.

³⁸ «Η φυσιογνωμία του αρχειακού, ό.π., σ.21-22».

Στην περίπτωση των ιδιωτικών οργανισμών, θα πρέπει να γνωρίζει τις δομές τους, είτε πρόκειται για συνεταιρισμούς είτε για εταιρίες κλπ., τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονται τα αρχεία τους, τις διατάξεις και τους κανονισμούς κλπ. Κι εδώ επίσης, αυτές οι γνώσεις πρέπει να αναφέρονται σε στοιχεία του παρελθόντος και του προϊόντος.

- Να γνωρίζει το υλικό πάνω στο οποίο αύξονται τα αρχεία. Ο αρχειονόμος είναι αυτός που φροντίζει για τη διατήρηση μοναδικών τεκμηρίων στην αιωνιότητα. Πρέπει λοιπόν να γνωρίζει άριστα τα διάφορα υποστρώματα (κάθε είδος περγαμηνής, χάρτου, μαγνητικού υποστρώματος, αρνητικών και φωτογραφιών) και την αντίδρασή τους στο περιβάλλον κάτω από τις διάφορες συνθήκες: γιατί αυτός είναι που πρέπει να αποφασίσει για τις συνθήκες φύλαξης, προστασίας και συντήρησής τους.
- Να γνωρίζει ταξινόμηση και καταλογογράφηση σύμφωνα με την ιδιαίτερη θεωρία και πρακτική της Αρχειονομίας και να τις χρησιμοποιεί στη δουρεία του, όρος που προϋποθέτει επίσης τη γνώση της ορολογίας των διαφόρων τύπων τεκμηρίων και την ικανότητα κατανόησης του περιεχομένου τους. Ακόμη ο αρχειονόμος θα πρέπει να έχει βαθιά γνώση της ιστορίας των θεσμών για να μπορεί να πληροφορεί το κοινό, Ο αρχειονόμος είναι ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο κοινό και στα αρχεία.
- Να είναι ενήμερος για τις εξελίξεις και τις τάσεις της ακαδημαϊκής ιστορικής έρευνας γιατί η πλειοψηφία των ερευνητών που θα καταφύγει στα αρχεία θα είναι από ενδιαφέρον για την ιστορία.

Σε αυτή του την προσπάθεια ο αρχειονόμος οφείλει επίσης να εφαρμόζει τους νόμους και τους κανονισμούς.

Σε γενικές γραμμές τα αρχεία είναι δημόσια και με ελεύθερη πρόσβαση. Η ελευθερία της πληροφόρησης είναι μια γενική αρχή, συχνά όμως υπάρχουν και περιορισμοί σε αυτή την αρχή. Ελευθερία πληροφόρησης και προστασία του ιδιωτικού απορρήτου είναι ένα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αρχειονόμοι.

- Να διαθέτει οργανωτικές ικανότητες. Αυτές είναι εξίσου σημαντικές για να μπορέσει να εκπληρώσει τους κύριους ρόλους του. Πρέπει να έχει την ικανότητα να οργανώσει την εργασία του και να διαχειρισθεί κατάλληλα το ανθρώπινο και οικονομικό δυναμικό που έχει στη διάθεσή του.

Όμως πέρα από τις θεωρητικές γνώσεις που πρέπει να κατέχει ένας σπουδαστής προτού εργασθεί ως επιστήμονας αρχειονόμος είναι απαραίτητη στην εκπαίδευσή του και η πρακτική εξάσκηση.³⁹

Στο Βυζάντιο το καθήκον της φροντίδας των επίσημων κειμένων ανατέθηκε στους Χαρτουλάριους ενώ στη Δύση στους *archivaires* μερικούς αιώνες αργότερα.⁴⁰

Στα τέλη του 19^{ου} και το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα έχουμε το φαινόμενο της εμφάνισης σχολών αρχειακής κατάρτισης διαφόρων τύπων -ανάλογα με την κρατική οργάνωση και την πρώτη ύλη προς διαχείριση- σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η ίδρυση τους έρχεται να απαντήσει στην επιτακτική ανάγκη εξειδικευμένου προσωπικού που θα μπορούσε να χειριστεί κατάλληλα τον αυξανόμενο όγκο του ποικίλου αρχειακού υλικού.⁴¹

Στη χώρα μας γίνεται πρώτη φορά μνεία αρχειακής εκπαίδευσης στο άρθρο 20 του νόμου του 1939.

«Μέχρι της οργανώσεως εν τη Σχολή δημόσιων υπαλλήλων ειδικού τμήματος, δύναται μετά προηγουμένην έγκρισιν του Υπουργού Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας, ο διευθυντής των Γενικών Αρχείων να οργανώσει ειδικά μαθήματα παλαιογραφίας και αρχειακών ερευνών μετά πρακτικών ασκήσεων άνευ ουδεμίας επιβαρύνσεως του προϋπολογισμού του κράτους. Τα μαθήματα ταύτα δύναται να παρακολουθήσι το προσωπικόν των Γενικών Αρχείων, οι αρχειοφύλακες και οι βοηθοί των επαρχιακών αρχείων, οι παρά τω Διδασκαλείω της Μέσης Εκπαιδεύσεως μετεκπαιδευόμενοι καθηγηταί, φοιτηταί και φιλόστορες καθόλου. Τα οδοιπορικά έξοδα των επαρχιακών υπαλλήλων βαρύνουσι τους ιδίους...»

Το άρθρο αυτό, βεβαίως ουδέποτε ενεργοποιήθηκε πλήρως και ουσιαστικά η εκπαίδευση των αρχειακών υπαλλήλων πραγματοποιείται «σε περιβάλλον εργασίας», όπως είναι η κομψή σύγχρονη έκφραση ή «στο σωρό», όπως ακριβέστερα αποδίδεται από έναν παλαιότερο γαλλισμό.⁴²

Μέχρι και σήμερα το επάγγελμα του αρχειονόμου εξακολουθεί να ορίζεται όχι από το αντικείμενο του αλλά από το χώρο στον οποίο συντελείται αφού κατά την κρατούσα άποψη «αρχειονόμος είναι αυτός που εργάζεται στα αρχεία». Δεν υπάρχει αυτοτελές αρχειακό επάγγελμα; Υπάρχουν ιστορικοί και ιστοριοδίφες οι οποίοι,

³⁹ «*Η φυσιογνωμία του αρχειακού*, ό.π., σ.22-25».

⁴⁰ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.1».

⁴¹ «Στο ίδιο, σ.2-3».

⁴² «Στο ίδιο, σ.23».

προκειμένου να επεξεργαστούν πρωτογενές υλικό, είναι αναγκασμένοι να το οργανώσουν.⁴³ Ακόμα και οι άνθρωποι οι οποίοι εργάζονται ως μόνιμοι υπάλληλοι σε αρχειακές υπηρεσίες δεν αισθάνονται ως αρχειονόμοι αλλά ως εν δυνάμει ιστορικοί⁴⁴.

⁴³ Βλ. Δρούλια, Λ. « Η συνειδητοποίηση του έργου του ιστορικού» στο *Σύγχρονα αρχεία: Φάκελοι και ιστορική έρευνα* (παράρτημα περ. *Μνήμων*, 6). Αθήνα, 1991, σ.33: «... ένας από τους ρόλους μας ήτανε να εντοπίζουμε ιστορικά αρχεία για να τα διασώσουμε, να τα διατηρήσουμε, να τα απογράψουμε, να τα μικροφωτογραφήσουμε, να τα ταξινομήσουμε και να τα καταλογογραφήσουμε, μια δουλειά που ενδεχομένως δεν ήταν απόλυτα μέσα στα επιστημονικά μας ενδιαφέροντα, αλλά ήταν η υποδομή της επιστήμης».

⁴⁴ «Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ, ό.π., σ.2-3».

ΓΑΚ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Γενικά Αρχεία του Κράτους

Γενικά Αρχεία του Κράτους

A. Τι είναι τα Γενικά Αρχεία του Κράτους;

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους είναι η δημόσια υπηρεσία που έχει ως αρμοδιότητα τη διαχείριση και εποπτεία όλης της αρχειακής παραγωγής της χώρας.

Σύμφωνα με τον Ν. 1946/1991 «Γενικά Αρχεία του Κράτους και άλλες διατάξεις» 1946/1991, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄ - Οργάνωση και σκοπός των Γ.Α.Κ., Άρθρο 8: Η αρχειακή οργάνωση της χώρας:

1. Τα ήδη υφιστάμενα Γενικά Αρχεία του Κράτους, Ιστορικά Αρχεία, Τοπικά Ιστορικά Αρχεία και Μόνιμα Τοπικά Ιστορικά Αρχεία της χώρας υπάγονται σε ενιαία υπηρεσία με τίτλο: Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.).
2. Τα Γ.Α.Κ. αποτελούν αυτοτελή δημόσια υπηρεσία, που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
3. Τα Γ.Α.Κ. συγκροτούνται από την Κεντρική Υπηρεσία και τις περιφερειακές υπηρεσίες.⁴⁵

B. Σκοπός

Σε μια εποχή κατά την οποία η ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελεί θεμελιώδες δημοκρατικό δικαίωμα, τα κρατικά Αρχεία δεν φυλάσσουν απλώς έγγραφα, αλλά διαχειρίζονται πληροφορίες αποθηκευμένες σε ποικίλα υποστρώματα. Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στους τομείς της ιστορικής έρευνας, της πολιτιστικής δράσης, της διοικητικής πληροφόρησης και της εξυπηρέτησης του πολίτη. Ανάμεσα στους στόχους τους συγκαταλέγονται:

- Η επισήμανση και απογραφή των εχόντων ιστορικό ενδιαφέρον δημόσιων αρχείων, η επιλογή και εισαγωγή τους στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και η προετοιμασία για τη διάθεση στους μελετητές.
- Η συνεργασία με τις αρχές της Εκκλησίας, των εκκλησιαστικών και μοναστηριακών ιδρυμάτων και άλλων θρησκευτικών φορέων για τη διάσωση του αρχειακού υλικού.

⁴⁵ <http://gak.att.sch.gr/gr/home/homepage.html>

- Η συνεργασία με τους κατόχους ιδιωτικών αρχείων, τα οποία παρουσιάζουν ιστορικό ενδιαφέρον.
- Η εποπτεία των ειδικών αρχείων που ιδρύονται και λειτουργούν σε υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- Η έκδοση δημοσιευμάτων (περιοδικών και αυτοτελών), που εξυπηρετούν τη γνώση των ιστορικών πηγών της χώρας.
- Η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα σε συνεργασία με άλλους επιστημονικούς φορείς της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.
- Ο εμπλουτισμός με αγορά ή αποδοχή δωρεάς αρχειακού υλικού από τους κατόχους τους και ομοιοτύπων αρχειακού υλικού που βρίσκονται σε ξένα κράτη ή οργανισμούς.⁴⁶

Γ. Ιστορικό

- 1821-1823** Ιδρύονται η «Διοίκησις», η «Αρχιγραμματεία της Επικρατείας», τα «Μινιστέρια»(στη συνέχεια «Γραμματείες») προς άσκηση της νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής λειτουργίας.
- 1829** Ιδρύεται το «Αρχειοφυλακείον της Επικρατείας», με σκοπό τη συγκέντρωση των δημοσίων αρχείων των «Μινιστερίων» και την υποδοχή των αρχείων των «Γραμματειών».
- 1833** Διαλύεται το «Αρχειοφυλακείον της Επικρατείας» και κάθε «Γραμματεία» παραλαμβάνει τα αρχεία που έχει καταθέσει.
- 1836** Οργανώνονται τα αρχεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου και εκεί συγκεντρώνονται και φυλάσσονται τα δημόσια αρχεία.
- 1846** Συγκεντρώνονται στη Βουλή των Ελλήνων τα αρχεία των Εθνοσυνελεύσεων.
- 1865** Ανακοινώνεται η έκδοση των Αρχείων της Εθνικής Παλιγγενεσίας.

⁴⁶ <http://gak.att.sch.gr/gr/purpose/purpose.html>

- 1864** Με την ένωση των Ιονίων Νήσων (Επτανήσου) με την Ελλάδα τα λειτουργούντα «Αρχειοφυλακεία» Κέρκυρας, Παξών, Λευκάδας, Κεφαλληνίας, Ιθάκης, Ζακύνθου και Κυθήρων περιέρχονται στο Υπουργείο Εσωτερικών.
- 1914** Ψηφίζεται ο Ν. 380/1914 «Περί της ιδρύσεως υπηρεσίας των αρχείων του κράτους» επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου χάρις στις προσπάθειες του καθηγητή Σπυρίδωνα Λάμπρου και του ιστορικού-ερευνητή Γιάννη Βλαχογιάννη, με σκοπό "την συναγωγήν και εποπτείαν πάντων των δημοσίων αρχείων των περιλαμβανόντων έγγραφα προ πεντηκονταετίας χρονολογούμενα". Πρώτος διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους υπήρξε ο Γιάννης Βλαχογιάννης, ο οποίος δώρισε στα ΓΑΚ την πολύτιμη συλλογή του και πρώτος πρόεδρος της Εφορείας ο Νικόλαος Γ. Πολίτης. Στην υπηρεσία περιέρχονται τα λειτουργούντα Αρχεία των Ιονίων Νήσων, της Κρήτης και της Σάμου.
- 1939** Ψηφίζεται ο Ν. 2027/1939 «Περί αναδιοργανώσεως της υπηρεσίας των γενικών Αρχείων του Κράτους».
- 1991** Ο νόμος 1946/1991 καθορίζει το νέο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των Γ.Α.Κ. μέχρι και σήμερα. Η Κεντρική Υπηρεσία διαρθρώνεται σε τμήματα και ιδρύονται Αρχεία στις έδρες εκείνων των νομών, που μέχρι τότε δεν υπήρχαν.
- 2001** Ο Ν. 2909/2001 τροποποιεί τα εδάφια α' και β' της παραγράφου 1 και την παράγραφο 3 του άρθρου 20 του Ν. 1946/1991, σχετικά με τη διαδικασία ορισμού του διευθυντή της Κεντρικής Υπηρεσίας.⁴⁷

4. Δομή

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του [Νόμου 1946/91](#) και αποτελούν ενιαία αυτοτελή δημόσια υπηρεσία που

⁴⁷ <http://gak.att.sch.gr/gr/purpose/history.html>

υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα θέματα των αρχείων χειρίζεται ο ειδικός γραμματέας του Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Εποπτικών Μέσων Διδασκαλίας Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης, Βιβλιοθηκών και Αρχείων με τη διοικητική στήριξη του Τμήματος Ιστορικών Αρχείων του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Τα ΓΑΚ συγκροτούνται από την Κεντρική και τις Περιφερειακές Υπηρεσίες.

Ο προϊστάμενος των Γενικών Αρχείων του Κράτους φέρει τον τίτλο *"Διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους"*. Συντονίζει τη δράση της Κεντρικής και όλων των Περιφερειακών Αρχειακών υπηρεσιών με σκοπό τον προγραμματισμό και το σχεδιασμό ενεργειών που αποβλέπουν στην κάλυψη των αναγκών του αρχειακού συστήματος της χώρας και βελτίωση της λειτουργικότητας και αποδοτικότητάς του.

Στην Υπηρεσία των ΓΑΚ λειτουργεί και εννεαμελές συλλογικό όργανο με τον τίτλο "Εφορεία των Γενικών Αρχείων του Κράτους", που αποφασίζει και γνωμοδοτεί για τις γενικότερες επιστημονικές κατευθύνσεις και καθορίζει τους βασικούς άξονες της πολιτικής των ΓΑΚ, μετά από εισήγηση του Διευθυντή. Αποφασίζει για την αγορά, τη χορήγηση αδειών μελέτης, μεταγραφής και φωτογράφισης αρχειακού υλικού καθώς και για τις εκδόσεις. Γνωμοδοτεί, επίσης, για την ίδρυση νέων αρχειακών Υπηρεσιών, για το επιστημονικό έργο του προσωπικού και για κάθε θέμα για το οποίο ζητείται η γνώμη της από τον Υπουργό Παιδείας.

Η Κεντρική Υπηρεσία διαρθρώνεται ως εξής:

- ◆ Τμήμα Γενικού Ευρετηρίου
- ◆ Τμήμα Συγχρόνων Αρχείων
- ◆ Τμήμα Οργάνωσης και Μελετών
- ◆ Τμήμα Γραμματείας και Λογιστηρίου
- ◆ Τμήμα Συντήρησης και Αναπαραγωγής και
- ◆ Γραφείο Βιβλιοθήκης και Αναγνωστηρίου.

Οι Περιφερειακές Υπηρεσίες διακρίνονται:

- ◆ σε Αρχεία Νομού με έδρα την πρωτεύουσα του νομού και ονομάζονται «ΓΑΚ-Αρχεία Νομού ...» και
- ◆ σε Αρχεία με έδρα πόλη εκτός της πρωτεύουσας του νομού με την επωνυμία «ΓΑΚ- Τοπικό Αρχείο ...»

Οι αρμοδιότητες των Περιφερειακών Υπηρεσιών είναι αντίστοιχες με εκείνες των Τμημάτων της Κεντρικής Υπηρεσίας.

Αυτή τη στιγμή λειτουργούν η Κ.Υ. των ΓΑΚ, με έδρα την Αθήνα, 43 Αρχεία νομών και 12 Τοπικά Αρχεία.⁴⁸

Ε. Στέγαση

Ιστορικό

Η ελληνική εθνική αρχειακή υπηρεσία ιδρύθηκε το 1914, με την ονομασία Γενικά Αρχεία του Κράτους. Στη νέα υπηρεσία υπήχθησαν τα ήδη λειτουργούντα αρχεία των Ιονίων νήσων, της Κρήτης και της Σάμου.

Από το 1991 τα ΓΑΚ αποτελούν ενιαία, αυτοτελή δημόσια υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας. Αποτελούνται από την κεντρική και 57 περιφερειακές υπηρεσίες, οι οποίες ιδρύθηκαν στις πρωτεύουσες των νομών της χώρας αλλά και σε πόλεις με ιδιαίτερη ιστορική κληρονομιά.

Η στέγαση των εθνικών αρχείων αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα, το οποίο έχει λυθεί ικανοποιητικά για μερικές μόνο περιφερειακές υπηρεσίες των ΓΑΚ. Η αντιμετώπιση του έως τώρα γίνεται με την παραδοσιακή μέθοδο της ανακαίνισης παλαιών κτισμάτων κάθε είδους. Οικίες, διοικητικά κτήρια, στρατώνες, φυλακές, νοσοκομεία, εργοστάσια με μικρές ή μεγάλες επεμβάσεις έχουν μετατραπεί σε Αρχεία. Παρότι οι λύσεις αυτές, πολλές φορές, είναι ρεαλιστικά οι μόνες εφικτές, οι δαπάνες δεν είναι αντίστοιχες των ωφελημάτων. Σε κάθε περίπτωση, η απόλυτα

⁴⁸ <http://gak.att.sch.gr/gr/purpose/structure.html>

επιτυχής προσαρμογή παλαιών κτισμάτων στις σύγχρονες απαιτήσεις για την διατήρηση και διαχείριση του αρχαιακού υλικού είναι μάλλον σπάνια.

Η Κεντρική Υπηρεσία, το αρχηγείο των ΓΑΚ, επί εννέα δεκαετίες λειτουργεί σε παντελώς ακατάλληλα οικήματα. Το γεγονός ότι δεν έγινε δυνατό να στεγαστεί σε κάποιο από τα δημόσια κτήρια του κέντρου της Αθήνας και η ραγδαία αύξηση του υλικού οδήγησαν στη λύση της οικοδόμησης ενός νέου κτηρίου στα προάστια της πρωτεύουσας.

Οι διαδικασίες οικοδόμησης σε οικόπεδο του δημοσίου στο Παλαιό Ψυχικό ξεκίνησαν το 1972 και ο επιχειρηματίας Πρόδρομος Αθανασιάδης - Μποδοσάκης προσέφερε ένα σημαντικότατο ποσό για την υλοποίηση του έργου. Γραφειοκρατικοί και οικονομικοί λόγοι καθυστέρησαν την έναρξη των εργασιών έως το 1979 όταν κατασκευάστηκε ο σκελετός του κτηρίου. Το έργο έμεινε σε ημιτελές έως το 1998, όταν ανέλαβε την αποπεράτωσή του ο Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων.

Το αρχιτεκτονικό σχέδιο του κτηρίου της Κεντρικής Υπηρεσίας των ΓΑΚ, προϊόν της συνεργασίας τεσσάρων αρχιτεκτόνων, πήρε το πρώτο βραβείο σε σχετικό πανελλήνιο διαγωνισμό του 1978. Η καθυστέρηση υλοποίησης της μελέτης, εκ των πραγμάτων έθεσε θέμα εκσυγχρονισμού της ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Το 1997 εγκρίθηκε η αναπροσαρμογή τμήματος της αρχιτεκτονικής μελέτης και του συνόλου σχεδόν των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων. Μετά τους σεισμούς του 1999, παρότι δεν υπήρξαν ζημιές, ενισχύθηκε ο στατικός φορέας του κτηρίου και ξεκίνησε η τελευταία φάση ολοκλήρωσης του έργου. Η κατασκευή ουσιαστικά ολοκληρώθηκε στην τριετία 2000-2003 υπό την εποπτεία του ΟΣΚ. Ο εξοπλισμός (κινητές αρχειοθήκες, έπιπλα κτλ.), όπως και η μόνιμη έκθεση για τα 90 χρόνια των ΓΑΚ οφείλονται στη γενναιοδωρία του Ιδρύματος Μποδοσάκη.

Το κτήριο

Το κτήριο χτισμένο στην πλαγιά ενός λόφου έχει πρόσβαση σε τρεις δρόμους. Το ορατό του τμήμα είναι επενδυμένο με λευκό μάρμαρο και έχει μεγάλες επιφάνειες

από γυαλί. Έχει δύο εισόδους, 30 θέσεις στάθμευσης και περιμετρικά κήπο με χλοοτάπητα. Δίπλα στη κυρία είσοδό του υπάρχει μικρή υδάτινη επιφάνεια.

Η οικοδομή, συνολικού εμβαδού 6.500 μ², είναι οργανωμένη σε έξι επάλληλες στάθμες (Α-ΣΤ, αρχίζοντας από κάτω): Η κυρία είσοδος τοποθετήθηκε στη στάθμη Δ μαζί με τους χώρους υποδοχής και εξυπηρέτησης του κοινού, την αίθουσα διαλέξεων και σεμιναρίων και μέρος των γραφείων. Η στάθμη Ε με μορφή ημιορόφου (ανοικτών εξωστών στο χώρο της στάθμης Δ στεγάζει τα υπόλοιπα γραφεία και το αναψυκτήριο. Στη στάθμη ΣΤ βρίσκονται: ο χώρος της μόνιμης έκθεσης, το αναγνωστήριο με τη βιβλιοθήκη και το γραφείο της διεύθυνσης.

Τα αρχειοστάσια βρίσκονται στις στάθμες Α, Β και Γ. Η στάθμη Α είναι απόλυτα υπόγεια και περιλαμβάνει τον ειδικό θωρακισμένο χώρο προστασίας των πολύτιμων εγγράφων, μια μεγάλη αίθουσα φύλαξης εγγράφων (745 m²) και τους χώρους των ηλεκτρομηχανικών εγκαταστάσεων. Στις στάθμες Β και Γ βρίσκονται έξι (1202 m²) και τέσσερις (745 m²) αντίστοιχα αίθουσες φύλαξης αρχειακών τεκμηρίων. Οι δύο συγκεκριμένοι όροφοι, ακολουθώντας την κλίση του εδάφους, έχουν μέρος μόνο του περιμετρικού τους τοίχου έξω από το έδαφος, ενώ οι οροφές τους αποτελούν εξωτερικά βατά δώματα στρωμένα με μάρμαρο, το οποία σβήνουν στο φυσικό έδαφος. Στην πίσω πλευρά της στάθμης C (πάνω από το έδαφος) υπάρχει η είσοδος για το αρχειακό υλικό, ο θάλαμος απεντόμωσης, οι αίθουσες ταξινόμησης και τα εργαστήρια συντήρησης βιβλιοδεσίας και φωτογράφισης.

Εξοπλισμός

Όλες οι ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις είναι σύγχρονης τεχνολογίας. Ελέγχονται και διαχειρίζονται ηλεκτρονικά μέσω του αυτοματοποιημένου συστήματος BMS (Building Management System).

Ενέργεια

Το κτήριο διαθέτει υποσταθμό ηλεκτρικής ενέργειας και γεννήτρια ικανή να καλύπτει τις ανάγκες σε ρεύμα για περίπου δύο ημέρες. Επίσης δεξαμενή νερού (200 μ³) για τις ανάγκες του συστήματος πυρόσβεσης σε περίπτωση διακοπής της παροχής, καθώς και δεξαμενές πόσιμου νερού ημερήσιας κατανάλωσης (6 μ³).

Κλιματισμός - αερισμός

Πλήρης κλιματισμός και αερισμός (δεν υπάρχουν παράθυρα) και απόλυτες συνθήκες ύγρανσης -αφύγρανσης, καθαρότητας και θερμοκρασίας του αέρα.

Υπάρχει δυνατότητα κεντρικού ή τοπικού χειρισμού του συστήματος.

Πυροπροστασία

Πυρανίχνευση σε όλους τους χώρους και σύστημα έγκαιρης πυρανίχνευσης στα αρχειοστάσια. Συστήματα πυρόσβεσης: με αέριο FM 200 σε όλους τους χώρους αποθήκευσης, με CO2 στους χώρους των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, με νερό στους χώρους εργασίας. Στους διαδρόμους υπάρχουν πυροσβεστικές φωλιές και φορητά μέσα πυρόσβεσης σε όλους τους χώρους.

Φωτισμός

Στα αρχειοστάσια προβλέπεται ειδικός φωτισμός κατακόρυφων επιφανειών. ο φωτισμός τίθεται σε λειτουργία με ανιχνευτές κίνησης επιτρέποντας κάθε φορά να φωτίζεται το ανάλογο τμήμα της αίθουσας. Στους χώρους αποθήκευσης και μελέτης των εγγράφων έχουν εγκατασταθεί φωτιστικά σώματα με λάμπες που περιορίζουν τη UV ακτινοβολία. Στο αναγνωστήριο, η ένταση των φωτιστικών αυξομειώνεται αυτόματα ανάλογα με τις συνθήκες του φυσικού (εξωτερικού) φωτισμού.

Ασφάλεια Security Measures

Οι εξωτερικές εισοδοι και οι πόρτες των αρχειοστασιών ελέγχονται από σύστημα συναγερμού. Η κίνηση στους εσωτερικούς διαδρόμους και στον περιβάλλοντα χώρο ελέγχεται από κάμερες που μεταφέρουν την εικόνα σε οθόνες που βρίσκονται στα σημεία ελέγχου. Για λόγους ασφαλείας του υλικού κάμερες θα τοποθετηθούν και στο αναγνωστήριο.

Επικοινωνία

Το κτήριο έχει εγκατάσταση δομημένης καλωδίωσης οπτικών ινών για τη μεταφορά φωνής και δεδομένων.

Η τηλεφωνική επικοινωνία επιτυγχάνεται με γραμμές ISDN. Υπάρχει δυνατότητα ασύρματης επικοινωνίας και τηλεδιάσκεψης.

Αρχειοστάσια

Οι υπόγειοι αποθηκευτικοί χώροι είναι χωρισμένοι σε μεγάλες αίθουσες για λόγους ασφαλείας. Οι πόρτες αποτελούνται από ειδικό πυρίμαχο υλικό.

Σύμφωνα με τη στατική μελέτη έχει υπολογιστεί ωφέλιμο φορτίο 1300 kg/m² για τις στάθμες Β και Γ. (για την Α δεν τίθεται θέμα, αφού εδράζεται στο έδαφος). Σε όλους τους χώρους θα τοποθετηθούν κινητές αρχειοθήκες. Το μεγαλύτερο μέρος τους (ράφια 16.800 μ.) θα είναι χειροκίνητες. Στη στάθμη Γ θα τοποθετηθούν ηλεκτροκίνητες αρχειοθήκες (ράφια 4.032 μ.). Το αρχείο του ιδρυτή των ΓΑΚ Γιάννη Βλαχογιάννη (που περιλαμβάνει και τα αρχεία της Ελληνικής Επανάστασης του 1821) θα παραμείνει στα παλιά ξύλινα έπιπλα στα οποία βρίσκεται.

Έκθεση-μουσείο

Η [μόνιμη έκθεση](#) των ΓΑΚ θα φιλοξενηθεί στην έκτη στάθμη σε χώρο 200μ². Τη δαπάνη για τη δημιουργία της, όπως και για το μεγαλύτερο μέρος του κινητού εξοπλισμού όλου του κτηρίου, ανέλαβε με χορηγία του το Ίδρυμα Μποδοσάκη.

Αναγνωστήριο

Ο χώρος του αναγνωστηρίου και της βιβλιοθήκης (στην ΣΤ στάθμη) βρίσκονται στο πιο προνομιακό σημείο του κτηρίου. Στις δύο πλευρές του ενιαίου χώρου, μεγάλες γυάλινες επιφάνειες επιτρέπουν στον επισκέπτη να έχει θέα προς ένα μεγάλο τμήμα της Αθήνας. Το φυσικό φως δίνει μια ευχάριστη αίσθηση στους αναγνώστες, αλλά είναι επιβλαβές για το αρχειακό υλικό που μελετούν. Για το λόγο αυτό τα τζάμια θα επενδυθούν με ειδικές μεμβράνες που αποτρέπουν την δίοδο της UV ακτινοβολίας.

Η αίθουσα έχει επιστρωθεί με υπερυψωμένο δάπεδο κάτω από το οποίο διέρχονται οι καλωδιώσεις. Έτσι, σε κάθε σημείο του αναγνωστηρίου μπορεί να υπάρξει παροχή ηλεκτρισμού, τηλεφώνου, ηλεκτρονικών δεδομένων. Στο αναγνωστήριο θα μπορούν να μελετούν ταυτόχρονα εβδομήντα άτομα. Έχουν προβλεφθεί 5 θέσεις με microfilm reader printer, 10 με Η/Υ συνδεδεμένους στο δίκτυο των ΓΑΚ (επιπλέον θα υπάρχουν 6 θέσεις για αναζήτηση μέσω του ηλεκτρονικού καταλόγου). Σε όλα τα τραπέζια μελέτης θα υπάρχουν πρίζες ώστε οι ερευνητές να μπορούν να χρησιμοποιούν laptop. Στον εξοπλισμό του αναγνωστηρίου περιλαμβάνεται και ειδικό έπιπλο μελέτης χαρτών και σχεδίων.

Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων

Η αίθουσα διαλέξεων έχει χωρητικότητα 100 ατόμων. Τα καθίσματα είναι κινητά και μπορεί να μετατραπεί ανάλογα με τις ανάγκες σε αίθουσα σεμιναρίων, εκθεσιακό χώρο ή αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Διαθέτει ασύρματο εξοπλισμό αυτόματης μετάφρασης. Το νέο κτήριο θα παραδοθεί εντός του Νοεμβρίου 2003 και αμέσως θα αρχίσει η σταδιακή μεταφορά της υπηρεσίας σε αυτό. Η λειτουργία των ΓΑΚ στο νέο και υπερσύγχρονο αυτό κτήριο θα αποτελέσει μείζον γεγονός, το οποίο η ελληνική επιστημονική κοινότητα ανέμενε επί δεκαετίες. Η αρχειακή υπηρεσία έχει επενδύσει πολλά στη μεταστέγασή της σε χώρο αντάξιο της αποστολή και του έργου της. Ελπίζουμε ότι το νέο εντυπωσιακό κτήριο θα συμβάλλει ώστε η πολιτεία να αντιληφθεί πλήρως τη σημασία και τη χρησιμότητα των αρχείων. Ο ελληνικός λαός επιβαρύνθηκε με δαπάνη 4 εκατ. ευρώ (τόσο στοίχισε η οικοδόμηση του κτηρίου), η οποία όμως μπορεί να αποδειχθεί παραγωγική. Η ουσιαστική αναβάθμιση των Γενικών Αρχείων του Κράτους ώστε να μπορέσουν να διαχειριστούν και να αξιοποιήσουν προς όφελος της κοινωνίας τις

σύγχρονες εγκαταστάσεις τους και το τεράστιο αρχειακό πλούτο που διαθέτουν είναι ο επόμενος μεγάλος στόχος.⁴⁹

ΣΤ. Αρχεία-συλλογές

Στα Γενικά Αρχεία έχουν συγκεντρωθεί δημόσια έγγραφα κάθε είδους, πολλά από τα οποία χρονολογούνται πριν από την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Για παράδειγμα, σε περιφερειακές υπηρεσίες (Ιονίων νήσων, Μακεδονίας, Κρήτης) υπάρχουν αρχεία της βενετικής και της οθωμανικής διοίκησης ελληνικών περιοχών, τα παλαιότερα των οποίων χρονολογούνται από τους 14ο και 17ο αιώνες αντίστοιχα.

Στην Κεντρική Υπηρεσία φυλάσσεται ο μεγαλύτερος όγκος των δημόσιων αρχείων, που εκτείνονται χρονικά από την περίοδο της ελληνικής επανάστασης και την ίδρυση του ελληνικού κράτους έως τις μέρες μας: αρχεία του Αγώνος (1821-1827), αρχεία περιόδου Καποδίστρια, Όθωνα, Γεωργίου Α', όπως και αρχεία υπουργείων και δημοσίων υπηρεσιών από το 1833 και εξής.⁵⁰

⁴⁹ <http://gak.att.sch.gr/gr/purpose/building.html>

⁵⁰ <http://gak.att.sch.gr/gr/archives/archives.html>

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

A. I. A. M.

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας είναι περιφερειακή υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους. Βασικός σκοπός του Ι.Α.Μ. είναι η εποπτεία, διάσωση, συγκέντρωση, ταξινόμηση και ευρετηρίαση του αρχαιακού υλικού των νομών Θεσσαλονίκης και της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας, με τελικό στόχο τη διάθεση και την με ποικίλους τρόπους αξιοποίηση όλου αυτού του αρχαιακού πλούτου από το κοινό και τους ερευνητές.

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας στεγάζεται σε κτήριο που παραχωρήθηκε από την Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου . Η υπηρεσία λειτουργεί από Δευτέρα έως Παρασκευή, με το ωράριο των δημοσίων υπηρεσιών.

Ταχ. δ/ση: Αλ. Παπαναστασίου 21, Τ.Θ. 18111, 546 39, Θεσ/νίκη

Τηλ. - Fax: 2310 855255 και 2310 868186 - E-mail: mail@gak.thess.sch.gr⁵¹

B. ΜΙΚΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Στην περίοδο ακμής της Θεσσαλονίκης, στα τέλη του 19ου - αρχές του 20ού αιώνα, η ρωσική κοινότητα ίδρυσε το νοσοκομείο της σε μια περιοχή που περιλάμβανε άλλα δύο νοσοκομεία: το Ελληνικό (Θεαγένειο) και το Ισραηλιτικό (Χίρς).

Η διαδικασία ξεκίνησε το 1904, με την αγορά του οικοπέδου, έκτασης 10.925 τετραγωνικών πήχων, από τον Νικόλαο Χατζηλαζάρου, ως αντιπροσώπου της

⁵¹ <http://gak.thess.sch.gr>

ρωσικής κυβέρνησης. Οι εργασίες διήρκεσαν μια τριετία και τα εγκαίνια του νοσοκομείου έγιναν το 1909.

Στο βιβλίο του Κ.Ν.Κυριαζίδη "Η Θεσσαλονίκη υπό υγιεινής απόψεως" (Αθήνα, 1917) διαβάζουμε την εξής περιγραφή για το Ρωσικό νοσοκομείο: "[...]διώροφον κτήριο, περιλαμβάνον 16 κλινας μετά χειρουργείου, μικροβιολογικού εργαστηρίου και χημείου, θερμαινόμενον δια κεντρικής θερμάνσεως μετά θερμού ύδατος, απαστράπτων εκ καθαριότητος και εκπληρούν πάντα τους όρους της υγιεινής".

Μετά τη Ρωσική Επανάσταση, το κτήριο εγκαταλείφθηκε και μετατράπηκε από τις ελληνικές -πλέον- αρχές σε νοσοκομείο για τους Έλληνες πρόσφυγες από τη Ρωσία. Το 1925 μετονομάστηκε σε Μαιευτική Γυναικολογική Κλινική και το 1939 σε Δημόσιο Μαιευτήριο. Το κεντρικό κτήριο με τα παραρτήματά του λειτούργησε ως Μαιευτήριο και Σχολή Μαιών για τα επόμενα τριάντα πέντε χρόνια κι έγινε μάρτυρας της γέννησης χιλιάδων Θεσσαλονικέων. Το 1975 οι λειτουργίες μεταφέρθηκαν στις εγκαταστάσεις του νεόκτιστου Γενικού Νοσοκομείου Αγία Σοφία και το κεντρικό κτίσμα έμεινε εγκαταλειμμένο, ενώ οι βοηθητικοί χώροι χρησιμοποιήθηκαν (και χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα) ως αίθουσες διδασκαλίας του 6ου και του 24ου Γυμνασίου-Λυκείου.

Το 1984 το κτήριο παραχωρήθηκε από την Εφορεία Δημοσίων Κτημάτων (στην κυριότητα της οποίας είχε περιέλθει στο μεταξύ) για τη στέγαση του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας και ξεκίνησαν οι προκαταρτικές εργασίες για την αποκατάστασή του. Η όλη διαδικασία μελέτης και επισκευών διήρκεσε μια ολόκληρη δεκαετία, μέχρι το Μάιο του 1994.

Η εξωτερική όψη του κτηρίου είναι επιβλητική και ιδιαίτερα η πρόσοψη: έξι συμμετρικοί μεγάλοι ημικίονες με επίκρανα κορινθιακού τύπου, επιστύλιο με ελικοειδή ανάγλυφα κοσμήματα και η μνημειώδης μαρμάρινη κλίμακα που οδηγεί στην περίτεχνη είσοδο του ορόφου. Δυστυχώς, με τη διάνοιξη της οδού Παπαναστασίου, χάθηκε η πρώτη μαρμάρινη σκάλα που οδηγούσε στην υπερυψωμένη αυλή, καθώς και η περίφραξη μαζί με αρκετά πεύκα της αυλής. Αντί γι' αυτά, σήμερα υπάρχει ένας ψηλός αναλημματικός τοίχος ο οποίος ουσιαστικά κρύβει το κτήριο από τους διαβάτες.

Η εσωτερική διάταξη του κτηρίου είναι απλή και απηχεί τις αντιλήψεις περί νοσοκομειακής λειτουργικότητας των αρχών του 20ού αιώνα: καρδιά του κτηρίου είναι ένα αίθριο- φωταγωγός, ο οποίος περιβάλλεται από έναν περιμετρικό διάδρομο γύρω από τον οποίο οργανώνονται οι χώροι, με το ημικυκλικό χειρουργείο να είναι τοποθετημένο στην πίσω -ανατολική- πλευρά του κτίσματος, κατά το συνήθειο της εποχής. Το μεγάλο εσωτερικό ελεύθερο ύψος στους χώρους του ορόφου (5,20 μ.) αποτελεί κατά πάσα πιθανότητα εφαρμογή των αντιλήψεων περί νοσοκομειακής υγιεινής της εποχής.

Το κτήριο, αν και εγκαταλειμμένο και ασυντήρητο, συμπεριφέρθηκε άριστα στους σεισμούς του 1978. Το 1982 έλαβε πιστοποιητικό στατικής επάρκειας και στη συνέχεια χαρακτηρίστηκε ως διατηρητέο έργο τέχνης.

Ένα διατηρητέο κτήριο ταιριάζει βέβαια ως έδρα μιας υπηρεσίας που σκοπό έχει τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Οι περιορισμοί όμως στις επιτρεπόμενες παρεμβάσεις στην εσωτερική διάρθρωση των χώρων, οδήγησε στην προσαρμογή των αναγκών του Αρχείου στα χαρακτηριστικά του κτηρίου και όχι το αντίθετο. Έτσι, η χρήση των χώρων προσδιορίστηκε όπως φαίνεται στο διπλανό σχήμα.⁵²

Γ. ΙΔΡΥΣΗ-ΣΤΕΓΑΣΗ

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (I.A.M.) είναι μια περιφερειακή υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους (Γ.Α.Κ.) και ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1954.

Όπως προέβλεπε το διάταγμα για την ίδρυσή του, λειτούργησε στους χώρους της Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών, με καθεστώς παρόμοιο εκείνου της κεντρικής

⁵² <http://gak.thess.sch.gr/Istor/ktirio.htm>

αρχειακής υπηρεσίας, γεγονός που προδίδει τη σημασία που απέδιδε η ηγεσία του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και των Γ.Α.Κ. στις δραστηριότητες του Αρχείου. Οι στεγαστικές ανάγκες που δημιουργεί με τις αυξανόμενες απαιτήσεις σε χώρους η ίδια η φύση της υπηρεσίας, της επέβαλαν μια περιπλάνηση που διήρκεσε ακριβώς 40 χρόνια: κατά την πρώτη περίοδο, μέχρι το τις αρχές του 1972, φιλοξενήθηκε σε χώρους της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

Τον Ιούνιο του 1972 η υπηρεσία εγκαταστάθηκε στην οδό Καμβουνίων 9, στην περιοχή του Συντριβανίου, σε διαμέρισμα του 7ου ορόφου πολυκατοικίας. Το 1991, κι ενώ είχαν δρομολογηθεί οι διαδικασίες μόνιμης στέγασής του, φιλοξενήθηκε προσωρινά σε χώρους του Πανεπιστημίου Μακεδονίας τον Απρίλιο του 1994 πραγματοποιήθηκε η οριστική εγκατάσταση στο πρώην Ρωσικό Νοσοκομείο, το οποίο παραχωρήθηκε από την Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου για τη στέγαση της υπηρεσίας.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Από πλευράς τοποθεσίας, το κτήριο βρίσκεται πολύ κοντά στη συμβολή των λεωφόρων Α.Παπαναστασίου και Κ. Καραμανλή, οι οποίες εξυπηρετούνται από πολλές διαδρομές αστικών λεωφορείων. Για άτομα με κινητικά προβλήματα έχει διαμορφωθεί πρόσβαση με ράμπες από την είσοδο της οδού Θεαγένους Χαρίση και κατάλληλος ανελκυστήρας για την μεταφορά τους στον πρώτο όροφο, όπου είναι και το αναγνωστήριο-αίθουσα μελέτης.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Το προσωπικό των δύο ατόμων (Αρχειοφύλαξ-Διευθυντής και Ταξινόμος) που προβλεπόταν στην ιδρυτική πράξη και που παρέμεινε αμετάβλητο μέχρι το 1980, δεν ήταν αντικειμενικά επαρκές για την πλήρη κάλυψη των τομέων δραστηριότητας του Αρχείου. Πόσο μάλλον που η διατήρηση ενός μοναδικού κτηματολογικού αρχείου της οθωμανικής διοίκησης επέβαλε, για την εξυπηρέτηση του Κράτους αλλά και ιδιωτών, τη συστηματική καταγραφή και διάθεσή του στους ενδιαφερομένους. Σήμερα το Ι.Α.Μ., μετά από διαδοχικές προσλήψεις και χωρίς να έχει καλυμμένο παρά το ένα τρίτο των οργανικών του θέσεων είναι το πλουσιότερα στελεχωμένο περιφερειακό Αρχείο (5 Αρχειονόμοι, 2 Ταξινόμοι, 2 Συντηρητές, 1 Ειδικός Πληροφορικής και 1 Διοικητικός).

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΠΟΥ ΦΥΛΑΣΣΟΝΤΑΙ ΣΤΟ Ι.Α.Μ.

Το παλαιότερο αρχειακό υλικό του Ι.Α.Μ. αποτελείται συνολικά από 4.000 οθωμανικούς κώδικες και πλήθος λυτών εγγράφων, που καλύπτουν την περίοδο από τα τέλη του 17ου αι. μέχρι και τις αρχές του 20ού (1694-1912). Με βάση την αρχή που τα έχει εκδώσει διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- 1) Ιεροδικαστικά αρχεία
- 2) Δικαστικά αρχεία
- 3) Διοικητικά αρχεία
- 4) Κτηματολογικά αρχεία και
- 5) Φορολογικά αρχεία.

Τα αρχεία της ελληνικής διοίκησης, χρονολογούνται από το 1913 μέχρι σήμερα, ενώ υπάρχει και σημαντικός αριθμός ιδιωτικών αρχείων και συλλογών που καλύπτει την περίοδο από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Όλο αυτό το υλικό έχει κατηγοριοποιηθεί, σύμφωνα με τις οδηγίες των Γ.Α.Κ. σε ομάδες ομοειδών αρχείων, όπως π.χ. Διοικητικά, Εκπαιδευτικά, Δικαστικά κ.ο.κ. Στο αναγνωστήριο υπάρχουν κατάλογοι και ευρετήρια των τεκμηρίων, τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιήσει το κοινό, με την βοήθεια και καθοδήγηση του υπεύθυνου υπαλλήλου του Ι.Α.Μ., για τον εντοπισμό των πληροφοριών που το ενδιαφέρουν.⁵³

Δ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας δραστηριοποιείται σε ερευνητικούς, πολιτιστικούς καθώς και εκπαιδευτικούς τομείς αρμοδιοτήτων του. Ειδικότερα:

- ◆ Επισημαίνει, καταγράφει, ταξινομεί και καταλογογραφεί αρχεία δημόσια και ιδιωτικά. Δημοσιεύει τους καταλόγους σε ειδικές αρχειακές εκδόσεις ή σε ηλεκτρονική μορφή.
- ◆ Εξυπηρετεί τους πολίτες, δικηγόρους, συμβολαιογράφους, υπηρεσίες, που αναζητούν συμβόλαια, ληξιαρχικές πράξεις και άλλα δημόσια έγγραφα
- ◆ Προσπαθεί να συντηρήσει και να διασώσει σπάνια και πολύτιμα για την ιστορία του τόπου τεκμήρια.

⁵³ <http://gak.thess.sch.gr/Istor/istor.htm>

- ◆ Διαμορφώνει κατάλληλες συνθήκες με βάση το αρχειακό υλικό για την ανάπτυξη της ιστορικής έρευνας στη Μακεδονία και τη Θεσσαλονίκη.
- ◆ Εξυπηρετεί τους ερευνητές, επιστήμονες, ιστορικούς, και όχι μόνο, με το να τους διαθέτει το πρωτογενές υλικό των αρχειακών ενοτήτων της και τους καταλόγους αρχείων που έχουν συνταχθεί, ενισχύοντας με κάθε δυνατό τρόπο έρευνες και μελέτες της τοπικής ιστορίας.
- ◆ Αξιοποιεί το αρχειακό υλικό και οργανώνει εκπαιδευτικές επισκέψεις, φέρνοντας σε επαφή μαθητές και πηγές τοπικής ιστορίας.

Στην υπηρεσία μας λειτουργεί [Αναγνωστήριο](#) τις εργάσιμες ώρες και ημέρες, για την εξυπηρέτηση των ερευνητών.⁵⁴

E. ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Το αρχειακό υλικό που φυλάσσεται στο Ι.Α.Μ. ξεπερνά τα **1500 μέτρα γραμμικών ραφιών** και καλύπτει όλες σχεδόν τις κατηγορίες αρχείων της οθωμανικής (από τον 19ο αιώνα) και της ελληνικής περιόδου.

Αναλυτικότερα:

Ελληνικά Αρχεία

[Δημοτικά](#)
[Δικαστικά](#)
[Διοικητικά](#)
[Εκκλησιαστικά](#)
[Εκπαιδευτικά](#)
[Επιχειρήσεις](#)
[Εφημέρα](#)
[Συλλογές](#)
[Τραπεζικά](#)
[Τύπος](#)
[Φωτογραφικά](#)
[Χαρτογραφικά](#)

Οθωμανικά Αρχεία

[Βακουφικά](#)
[Δικαστικά](#)
[Διοικητικά](#)
[Ιεροδικαστικά](#)
[Κτηματολογικά](#)
[Φορολογικά](#)⁵⁵

⁵⁴ <http://gak.thess.sch.gr/Drast/drast.htm>

⁵⁵ <http://gak.thess.sch.gr/Archsyl/archsyl.htm>

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Πρωτοδικείο

&

Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ

A.B.E.: 1279

A.E.E.: ΔΙΚ.1.04

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Στο αρχείο περιλαμβάνονταν αγωγές, ανακοπές, αποφάσεις, αγορανομικές υποθέσεις, δικόγραφα, εφέσεις, κλήσεις, προτάσεις, πτωχεύσεις. Παρακάτω δίνονται οι ορισμοί για κάθε ένα από αυτά ξεχωριστά καθώς επίσης δίνονται και ορισμοί για το Πρωτοδικείο.

A. Ορισμοί

ΑΓΟΡΑΝΟΜΙΑ

Είναι η κρατική υπηρεσία που έχει την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία και γενικά την εποπτεία της αγοράς.

Σήμερα, η ανωτάτη εποπτεία της αγοράς αυτών ανήκει στη γενική διεύθυνση αγορανομίας του Υπουργείου Εμπορίου, που ασκεί τον έλεγχο και την εποπτεία σε όλη τη χώρα, με τα κατά τύπους αστυνομικά όργανα. Τα καθήκοντα της Αγορανομίας ειδικότερα είναι:

- α) ο καθορισμός των τιμών των τροφίμων και όλων εκείνων των ειδών που είναι κατ'εξοχήν απαραίτητα για τις βιοτικές ανάγκες των πολιτών.
- β) η εξασφάλιση της επάρκειάς τους.
- γ) ο έλεγχος της ποιότητας και της καλής του καταστάσεως.
- δ) η προστασία του καταναλωτικού κοινού με την επίβλεψη της πιστής εφαρμογής των αγορανομικών διατάξεων.
- ε) ο έλεγχος του εμπορίου των τροφίμων και ποτών και ο έλεγχος των μέτρων και σταθμών.
- στ) η πρόληψη και πάταξη της νοθείας των τροφίμων και ποτών.

Ανάλογη υπηρεσία αγορανομίας συναντιέται και στην αρχαιότητα, όπου οι αρμόδιοι για το λειτούργημα αυτό ονομάζονται επίσης «αγορανόμοι», η εξουσία όμως και η δικαιοδοσία τους ήταν πλατύτερη. Ο θεσμός των αγορανόμων αναπτύχθηκε πλήρως στην αρχαία Ρώμη και το Ρωμαϊκό Δίκαιο πραγματεύεται σε

έκταση τους κανόνες δικαίου που θέσπισαν οι Ρωμαίοι αγορανόμοι, πολλοί από τους οποίους και σήμερα θα έβρισκαν άριστη εφαρμογή.⁵⁶

ΑΓΩΓΗ

α) Είναι η διαδικαστική πράξη, που απευθύνεται στα πολιτικά δικαστήρια εναντίον κάποιου αντιδίκου (του εναγόμενου), με το αίτημα να δοθεί στον αιτούντα (ενάγοντα) δικαστική προστασία με τη μορφή της δεσμευτικής διάγνωσης του δικαιώματος ή γενικότερα της έννομης σχέσης, που επικαλείται ο ενάγων ότι τον συνδέει με τον εναγόμενο (Μπέης, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας – θεμελιακές έννοιες, γλωσσάριο).

β) Σύμφωνα με έναν άλλον, παραλλάσσοντα ορισμό αγωγή είναι η βασική αίτηση δικαστικής προστασίας, που παρέχει το αστικό δικονομικό δίκαιο, με σκοπό την ικανοποίηση του προσβαλλόμενου δικαιώματος (Κεραμεύς, Αστικό δικονομικό δίκαιο, 1986 σ.123). γ) Τον όρο αγωγή χρησιμοποιεί ο Α.Κ. συχνά (άρθρα 116, 554, 946, 1035, 1047, 1141) με τελείως διαφορετική έννοια, δηλ. για να προσδιορίσει την αξίωση που έχει ο δανειστής εναντίον του οφειλέτη.

Είδη: Αναγνωριστική, καταψηφιστική, διαπλαστική. *Αναγνωριστική*, ονομάζεται η αγωγή με την οποία επιδιώκεται η δεσμευτική δικαστική αναγνώριση της ισχύος ή μη ορισμένης έννομης σχέσης. *Καταψηφιστική*, ονομάζεται η αγωγή, με την οποία ζητείται η δεσμευτική δικαστική αναγνώριση ορισμένης αξίωσης που ο ενάγων ισχυρίζεται ότι έχει εναντίον του εναγομένου και επιπρόσθετα η καταδίκη του τελευταίου να εκπληρώσει την παροχή του. *Διαπλαστική*, ονομάζεται η αγωγή, με την οποία ζητείται η δεσμευτική δικαστική αναγνώριση ορισμένου αγωγικού διαπλαστικού δικαιώματος και η διαμέσου της αναγνώρισης τούτης διάπλαση ορισμένης έννομης σχέσης. (Πολ. Δ. 215-225).⁵⁷

ΑΝΑΚΟΠΗ

Είναι το ένδικο βοήθημα, με το οποίο παρέχεται στο θιγόμενο πρόσωπο η δυνατότητα να ζητήσει δικαστική ακρόαση και προστασία εναντίον μιας πράξης του δημόσιου δικαίου που εκδόθηκε δίχως να ακουστεί προηγουμένως και η οποία των ζημιώνει.

⁵⁶ «Αγορανομία». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης-Παιδεία, 1998.

⁵⁷ «Αγωγή». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

Η ανακοπή γίνεται δεκτή από το δικαστήριο μόνο αν η προσβαλλόμενη πράξη είναι παράνομη. Με την ανακοπή δεν προσβάλλονται δικαστικές αποφάσεις. Αυτές προσβάλλονται με τριτανακοπή.⁵⁸

ΑΠΟΦΑΣΗ

Είναι η διαδικαστική πράξη, με την οποία το δικαστήριο :

α) Παρέχει τη ζητούμενη έννομη προστασία και διατάζει τα απαραίτητα μέτρα για τη διεξαγωγή της σχετικής διαδικασίας. Ο ορισμός αυτός δείχνει ότι όλες οι δικαστικές αποφάσεις δεν έχουν το ίδιο περιεχόμενο. Οι αποφάσεις, με τις οποίες γίνεται η παροχή ή η άρνηση παροχής δικαστικής προστασίας, χαρακτηρίζονται ως οριστικές αποφάσεις, ενώ οι αποφάσεις που απλώς διατάζουν τα απαραίτητα μέτρα για τη διεξαγωγή της διαδικασίας, χαρακτηρίζονται ως οριστικές αποφάσεις, ενώ οι αποφάσεις που απλώς διατάζουν τα απαραίτητα μέτρα για τη διεξαγωγή της διαδικασίας, χαρακτηρίζονται ως μη οριστικές. Οι μη οριστικές αποφάσεις είναι απλές διαταγές που περιέχουν δικαστικά μέτρα.

β) Δικαστική απόφαση καλείται η πράξη του δικαστηρίου που περιέχει κρίση για τη ζητούμενη δικαστική προστασία και επιφέρει τις συνέπειες από την κρίση αυτή.⁵⁹

ΔΙΚΟΓΡΑΦΑ

Δικόγραφα είναι τα συντασσόμενα από τους διαδίκους ή τους δικαστικούς πληρεξούσιους τους έγγραφα, με τα οποία πραγματοποιούνται και πιστοποιούνται οι δικαστικές πράξεις.⁶⁰

ΕΦΕΣΗ

Είναι το τακτικό, μεταβιβαστικό και ανασταλτικό ένδικο μέσο, με το οποίο ζητείται είτε η εξαφάνιση της προσβαλλόμενης απόφασης προκειμένου να αναβιώσει η εκκρεμοδικία της αγωγής και να ξαναδικαστεί είτε η εξαφάνιση εξαιτίας νέων στοιχείων μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας απόφασης.⁶¹

⁵⁸ «Ανακοπή». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

⁵⁹ «Απόφαση». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

⁶⁰ «Δικόγραφα». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

⁶¹ «Έφεση». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

ΚΛΗΣΗ

Κλήση είναι η διαδικαστική πράξη με την οποία γνωστοποιείται η δικάσιμος και προσκαλείται ο δέκτης της να μετάσχει στη σχετική διαδικασία. {Κ.Πολ.Δ. 75, 76, 81, 104, 110,143, 226, 264, 271, 307, 318, 382, 398, 498, 568, 580, 581, 639, 645, 686, 687).⁶²

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ενώπιον των δικαστηρίων (με εξαίρεση τα ειρηνοδικεία) οι διάδικοι είναι υποχρεωμένοι να υποβάλλουν (έγγραφες) προτάσεις, οι οποίες περιέχουν τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς τους, τα μέσα επίθεσης και άμυνας, επίκληση και ανάλυση ή απόκρουση των αποδείξεων και τέλος τις αιτήσεις ή απαντήσεις με την υποστήριξη ή την απόκρουσή τους. Οι προτάσεις του ενάγοντα μπορούν συγκεκριμένα να περιέχουν ανάπτυξη ή συμπλήρωση της αγωγής από νομικής πλευράς (με την παράθεση νομικών σκέψεων, επιχειρημάτων κ.λ.π.) ή και από ουσιαστικής πλευράς (με τη μνεία συμπληρωματικών επιχειρημάτων κ.λ.π.) καθώς και την ανταπολογία του (δηλ. την απάντηση και τις αντενστάσεις του).

Οι προτάσεις του εναγόμενου περιλαμβάνουν κυρίως την απάντηση στην αγωγή ή/και τις ενστάσεις ή την ανταγωγή. Η κατάθεση των προτάσεων πρέπει να γίνεται το αργότερο μέχρι την έναρξη της συζήτησης.⁶³

ΠΤΩΧΕΥΣΗ

Η νομική κατάσταση του παύσαντος τις πληρωμές του οφειλέτη – εμπόρου, η οποία δημιουργείται με δικαστική απόφαση. Αποτελεί θεσμό συλλογικής και καθολικής αναγκαστικής εκτέλεσης, διότι καταλαμβάνει όλους τους πτωχευτικούς πιστωτές του πτωχού, αυτοδικαίως και ανεξάρτητα από τη θέλησή τους αλλά και ολόκληρη την περιουσία του πτωχού, που υπάρχει κατά το χρόνο κήρυξης της πτώχευσης, προκειμένου να διατεθεί στο σύνολό της για την ικανοποίηση των πιστωτών.

Σκοπός του θεσμού της πτώχευσης είναι η σύμμετρη ικανοποίηση των δανειστών του πτωχού με συλλογική διαδικασία.

⁶² «Κλήση». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

⁶³ «Προτάσεις». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

Η πτώχευση παρουσιάζεται ως ολοκληρωμένο αυτοτελές σύστημα κανόνων δικαίου, που ρυθμίζει το πτωχευτικό δίκαιο. Για την κήρυξή της πρέπει να συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις. Δυο ουσιαστικές και μια δικονομική. Ουσιαστικές προϋποθέσεις είναι: α) η ύπαρξη της εμπορικής ιδιότητας στο πρόσωπο του οφειλέτη (πτωχευτική ικανότητα) και β) η παύση πληρωμών των εμπορικών του χρεών ή η δήλωση του ίδιου οφειλέτη – εμπόρου ότι αναστέλλει τις πληρωμές των εμπορικών του χρεών. Ως δικονομική ή τυπική προϋπόθεση απαιτείται η δικαστική απόφαση που εκδίδεται από το αρμόδιο δικαστήριο.

Σε πτώχευση κηρύσσεται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, εφόσον έχει την εμπορική ιδιότητα. Κατά συνέπεια, πτωχευτική ικανότητα έχει ένα φυσικό πρόσωπο, το οποίο ενεργεί κατά σύνηθες επάγγελμα εμπορικές πράξεις και ένα νομικό πρόσωπο, το οποίο έχει νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα.

Η κήρυξη της πτώχευσης προκαλείται είτε με δήλωση του ίδιου του οφειλέτη για αναστολή των πληρωμών του είτε αντεπάγγελτα από το δικαστήριο. Αρμόδιο καθ' ύλην δικαστήριο για την κήρυξη της πτώχευσης είναι το πολυμελές πρωτοδικείο (πτωχευτικό δικαστήριο), που δικάζει κατά την εκούσια δικαιοδοσία (άρθρο 741 Κ.Πολ.Δ.) και κατ' εξαίρεση το ειρηνοδικείο, σε περίπτωση πτώχευσης συνεταιρισμού. Αρμόδιο κατά τόπο δικαστήριο είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου ο έμπορος έχει την κύρια εγκατάσταση του ή αν πρόκειται για εταιρεία, στην περιφέρεια όπου έχει την έδρα της.

Το πτωχευτικό δικαστήριο πιστοποιεί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την κήρυξη της πτώχευσης, καθορίζει το χρόνο παύσης πληρωμών και ορίζει τα όργανα της πτώχευσης, στα οποία ανατίθεται η εκπροσώπηση και ο έλεγχος του πτωχού κατά την πτωχευτική διαδικασία.

Η απόφαση που κηρύσσει την πτώχευση ισχύει έναντι παντός και είναι από το νόμο προσωρινώς εκτελεστή. Υπόκειται στο ένδικο μέσο της πτωχευτικής ανακοπής, έφεσης, αναίρεσης και αίτησης ανάκλησης της απόφασης που κηρύσσει την πτώχευση.

Η κήρυξη της πτώχευσης επιφέρει σημαντικές συνέπειες στο πρόσωπο και στην περιουσία του ίδιου του πτωχού, αλλά και σε άλλα πρόσωπα των οποίων τα συμφέροντα συνέχονται με την πτώχευση, όπως δανειστές του, οι εγγυητές, οι συνοφειλέτες ή ο σύζυγος.

Οι συνέπειες της πτώχευσης που πλήττουν το πρόσωπο του πτωχού συνίσταται σε ηθικές μειώσεις, που αποτελούν περιορισμούς της ατομικής του ελευθερίας, όπως είναι η προσωπική κράτηση του πτωχού, μέτρο ασφαλιστικού χαρακτήρα, και η παράδοση επιστολών στο σύνδικο καθώς και σε διάφορες μειωτικές κυρώσεις, όπως η στέρηση του δικαιώματος εκλέγεσθαι, του δικαιώματος να ασκεί λειτούργημα δημοσίου, δημοτικού ή κοινοτικού υπαλλήλου, άλλο δημόσιο λειτούργημα και το εμπορικό επάγγελμα.

Περιουσιακής φύσης συνέπειες αποτελεί η στέρηση από τον πτωχό της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας (πτωχευτική απαλλοτρίωση). Από το πρωί της ημέρας που δημοσιεύεται στο ακροατήριο η πτωχευτική απόφαση, ο πτωχός στερείται του δικαιώματος διαχείρισης και διάθεσης της πτωχευτικής περιουσίας. Εξακολουθεί να θεωρείται κύριος αυτής, αλλά η διοίκηση της προέρχεται στο σύνδικο. Άμεση συνέπεια του γεγονότος αυτού αποτελεί : α) ο χωρισμός της περιουσίας του πτωχού σε πτωχευτική και μεταπτωχευτική, β) το γεγονός ότι η δικαιοπραξία του πτωχού ή προς τον πτωχό που διενεργείται κατά παράβαση της πτωχευτικής απαλλοτρίωσης είναι άκυρη ή ορθότερα ανενεργή ως προς την ομάδα των πιστωτών και γ) ότι οι δίκες που αφορούν την πτωχευτική περιουσία διεξάγονται από το σύνδικο, ο οποίος νομιμοποιείται για αυτό τόσο ενεργητικά όσο και παθητικά.⁶⁴

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ

Παρακάτω δίνονται 6 ορισμοί οι οποίοι συγκεντρώθηκαν από διάφορες εγκυκλοπαίδειες:

1. Ο όρος Πρωτοδικείο (όπως και όροι «Δικαστήριο», «Ειρηνοδικείο», κ.λ.π.) χρησιμοποιείται με δύο έννοιες και δηλώνει: α) από διοικητική ή οργανική άποψη ορισμένη υπηρεσία ως σύνολο, ενώ β) από δικονομική άποψη δικαιοδοτούσα ή δικάζουσα αρχή. Το Πρωτοδικείο δικάζει ως Μονομελές και ως Πολυμελές.⁶⁵
2. Πολιτικό δικαστήριο το οποίο δικάζει τις διαφορές ιδιωτικού δικαίου. Τα Πρωτοδικεία δικάζουν σε πρώτο βαθμό ως Μονομελή και Πολυμελή Πρωτοδικεία. Στη συνηθισμένη αρμοδιότητα των Μονομελών Πρωτοδικείων

⁶⁴ «Πτώχευση». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

⁶⁵ «Πρωτοδικείο». *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.

υπάγονται όλες οι χρηματικές διαφορές που έχουν ορισμένη από τον νόμο αξία (άρθρο 14 Κ.Πολ.Δικ.) ενώ στην εξαιρετική αρμοδιότητα τους υπάγονται οι διαφορές που αναφέρονται στο άρθρο 16 και 17 Κ.Πολ.Δικ.. Στην αρμοδιότητα των Πολυμελών Πρωτοδικείων υπάγονται όλες εκείνες οι διαφορές για τις οποίες δεν είναι αρμόδια τα Ειρηνοδικεία ή τα Μονομελή Πρωτοδικεία, καθώς επίσης και οι εφέσεις κατά των αποφάσεων των Ειρηνοδικείων και Εργατοδικείων, οπότε δικάζουν σε δεύτερο βαθμό. Το Μονομελές Πρωτοδικείο συγκροτείται από τον πρόεδρο πρωτοδικών ή από τον ειρηνοδίκη, που ορίζει ο πρόεδρος, και το γραμματέα, ενώ τα Τριμελή Πρωτοδικεία συγκροτούνται από τρεις δικαστές, συμπεριλαμβανομένου και του προέδρου, και από τον γραμματέα.⁶⁶

3. Τα Πολυμελή Πρωτοδικεία είναι όπως και τα Μονομελή 60. Κατανέμονται, σε γενικές γραμμές, κατά νομούς και υπάγονται ομαδικά στα αντίστοιχα Εφετεία ως εξής: στο Εφετείο Θεσσαλονίκης τα Πολυμελή και Μονομελή Πρωτοδικεία Θεσσαλονίκης, Βέροιας, Έδεσσας, Φλώρινας, Καστοριάς, Σερρών, Χαλκιδικής (με έδρα στον Πολύγυρο), Κατερίνης και Κιλκίς. Κάθε Πολυμελές Πρωτοδικείο συγκροτείται από 3 δικαστές στους οποίους περιλαμβάνεται και ο πρόεδρος, και από τον γραμματέα (άρθρο 64 παράγραφο 3 Εισ. Κ. Πολ. Δικ.). Τα Πολυμελή Πρωτοδικεία είναι δικαστήρια άλλοτε 1^{ου} βαθμού και άλλοτε 2^{ου} βαθμού. Στην αρμοδιότητά τους ανήκουν σε πρώτο βαθμό όλες οι υποθέσεις για τις οποίες δεν είναι αρμόδια τα Ειρηνοδικεία ή τα Μονομελή Πρωτοδικεία. Σε δεύτερο βαθμό υπάγονται σε αυτά οι εφέσεις κατά των αποφάσεων των Ειρηνοδικείων της περιφέρειάς τους (άρθρο 18 Κ. Πολ. Δικ.).

Τα Μονομελή Πρωτοδικεία είναι όπως και τα Πολυμελή, 60 και υπάγονται μαζί με εκείνα, σύμφωνα με τα προηγούμενα, στα αντίστοιχα Εφετεία. Κάθε Μονομελές Πρωτοδικείο συγκροτείται από τον πρόεδρο πρωτοδικών ή τον πρωτοδίκη τον οποίο ορίζει αυτός, και από τον γραμματέα (άρθρο 64 παράγραφο 2 Εισ. Κ. Πολ. Δικ.). Τα Μονομελή Πρωτοδικεία είναι δικαστήρια 1^{ου} βαθμού (άρθρο 13 Κ. Πολ. Δικ.). Στην αρμοδιότητά τους υπάγονται υποθέσεις που ορίζει ο νόμος, με βάση είτε την αξία είτε τη φύση του επίδικου

⁶⁶ «Πρωτοδικείο». *Παιδεία παγκόσμια σύγχρονη εγκυκλοπαίδεια*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης, 1979, τ.10, σ. 358.

αντικειμένου (άρθρο 14 παράγραφο 2, άρθρο 16, 17, 683, 740, 933 παράγραφο 1 Κ. Πολ. Δικ.).⁶⁷

4. Πρωτοβάθμιο πολιτικό δικαστήριο, στην αρμοδιότητα του οποίου υπάγεται η εκδίκαση των ιδιωτικών διαφορών. Συγκροτείται από τρεις δικαστές, τον εισαγγελέα και το γραμματέα, και ασκεί γενική αρμοδιότητα, δικάζει δε σε πρώτο βαθμό κάθε υπόθεση που δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα των Ειρηνοδικείων και σε δεύτερο βαθμό τις εφέσεις εναντίον των αποφάσεων των Ειρηνοδικείων. Δικάζει ακόμα ανέκκλητα μέχρις ορισμένου ποσού ή επί ορισμένων διαφορών κάθε Πρωτοδικείο είναι και Πλημμελειοδικείο.⁶⁸
5. Δικαστήριο που αποτελείται από έναν ή περισσότερους δικαστές και δικάζει πολιτικές επιθέσεις.

Τα Πρωτοδικεία έχουν γενική αρμοδιότητα να δικάζουν σε πρώτο βαθμό κάθε υπόθεση που δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου ή άλλων δικαστηρίων. Σε δεύτερο βαθμό, δικάζουν τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των Ειρηνοδικείων (που είναι κατώτερο δικαστήριο). Τα Πρωτοδικεία χωρίζονται σε Μονομελή και Πολυμελή και υπάγονται στο Εφετείο της περιφέρειας όπου βρίσκονται. Μονομελή είναι τα Πρωτοδικεία που αποτελούνται από τον πρόεδρο πρωτοδικών ή από τον πρωτοδίκη που ορίζει αυτός και από τον γραμματέα. Σε αυτούς βέβαια πρέπει να προστεθεί και ο εισαγγελέας.⁶⁹

6. Δικαστήρια είναι τα όργανα που είναι αρμόδια για την απονομή της δικαιοσύνης. Για την απονομή της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης υπάρχουν στην Ελλάδα δικαστήρια πολιτικά και ποινικά και επιπλέον λειτουργούν και άλλα δικαστήρια, όπως στρατιωτικά, εκκλησιαστικά, φορολογικά κ.λ.π

Πολιτικά δικαστήρια: αρμόδια για τη λύση των πολιτικών διαφορών είναι τα Ειρηνοδικεία, τα Πρωτοδικεία, τα Εφετεία και ο Άρειος Πάγος. Κατά βαθμό τα δικαστήρια αυτά διακρίνονται σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια, κατά τη σύνθεση σε μονομελή και πολυμελή και κατά τη

⁶⁷ «Πρωτοδικείο». *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. [Αθήνα]: Πάπυρος, 1994, τ.21, σ.71.

⁶⁸ «Πρωτοδικείο». *Μεγάλη γενική εγκυκλοπαίδεια Υδρία*. Αθήνα: Ελληνική εταιρεία εκδόσεων Α.Ε., 1987, τ.45, σ.132.

⁶⁹ «Πρωτοδικείο». *Επιστήμη και ζωή*. Θεσσαλονίκη: Χατζηϊακώβου Α.Ε. τ.16, σ.234.

δικαιοδοσία σε γενικά και ειδικά. Πρωτοβάθμια είναι εκείνα που οι αποφάσεις τους ανακαλούνται στα δευτεροβάθμια δικαστήρια που δικάζουν τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων τέτοια είναι τα Πρωτοδικεία για τις αποφάσεις των Ειρηνοδικείων και τα Εφετεία για τις αποφάσεις των Πρωτοδικείων. Μονομελή είναι τα Ειρηνοδικεία και τα προεδρικά, πολυμελή όλα τα άλλα. Γενικά ή τακτικά είναι Πρωτοδικεία, όταν έχουν γενική δικαιοδοσία για να δικάζουν όλες τις διαφορές που αναφέρονται στην περιφέρειά τους. Ειδικά ή έκτατα τα Ειρηνοδικεία, όταν η δικαιοδοσία τους απλώνεται σε ορισμένο ποσόν ή είδος διαφορών. Αν παρομοιάσουμε το σύνολο των δικαστηρίων με μια πυραμίδα, τα Ειρηνοδικεία βρίσκονται στη βάση αυτής της δικαστηριακής πυραμίδας. Αμέσως μετά τοποθετούνται στην πυραμίδα αυτή τα Πρωτοδικεία, μονομελή και πολυμελή (όταν συγκροτούνται από τρεις δικαστές μαζί με τον πρόεδρο και τον γραμματέα). Τα Εφετεία συγκροτούνται συνήθως από πέντε δικαστές μαζί με τον πρόεδρο, και από τον γραμματέα. Τέλος στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται ο Άρειος Πάγος που εδρεύει στην Αθήνα. Λειτουργεί σαν ακυρωτικό δικαστήριο και συμβάλει στην εξασφάλιση ομοιομορφίας κατά την απονομή της δικαιοσύνης.⁷⁰

B. Οι αρμοδιότητες των Πρωτοδικείων

Σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας οι αρμοδιότητες των Μονομελών Πρωτοδικείων είναι:

Άρθρο 14

Αρμοδιότητα Μονομελών Πρωτοδικείων λόγω ποσού

Στην αρμοδιότητα των Μονομελών Πρωτοδικείων υπάγονται όλες οι διαφορές που μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήματα και που η αξία του αντικειμένου τους είναι πάνω από δώδεκα χιλιάδες (12.000) ευρώ, δεν υπερβαίνει όμως τα ογδόντα

⁷⁰ «Δικαστήρια». *Επιστήμη και ζωή: μονοτονική* Θεσσαλονίκη: Χατζηϊακώβου Α.Ε , τ.4, σ.142.

χιλιάδες (80.000) ευρώ (Όπως τροποποιήθηκε το ποσό με την ΑΥΔικ 125804, περ.α' ΦΕΚ Β' 1072/1/8/2003. Ισχύει από 1/10/2003)⁷¹

Άρθρο 16

Εξαιρετική αρμοδιότητα Μονομελούς Πρωτοδικείου χωρίς διάκριση αξίας

Στην αρμοδιότητα των Μονομελών Πρωτοδικείων υπάγονται, ακόμη και αν η αξία του αντικειμένου της διαφοράς υπερβαίνει τα ογδόντα χιλιάδες (80.000) ευρώ (Όπως τροποποιήθηκε το ποσό με την ΑΥΔικ 125804, περ.α' ΦΕΚ Β' 1072/1/8/2003. Ισχύει από 1/10/2003)

- 1) οι διαφορές από μίσθωση πράγματος ή άλλου προσοδοφόρου αντικειμένου ή από επίμορτη αγροληψία που δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα των ειρηνοδικείων,
- 2) οι διαφορές από παροχή εξαρτημένης εργασίας ή και από οποιαδήποτε άλλη αιτία με αφορμή την εργασία αυτή, ανάμεσα στους εργαζόμενους ή τους διαδόχους τους ή εκείνους στους οποίους ο νόμος δίνει δικαιώματα από την παροχή της εργασίας των πρώτων και στους εργοδότες ή τους διαδόχους τους,
- 3) οι διαφορές από παροχή εξαρτημένης εργασίας ή από οποιαδήποτε άλλη αιτία, με αφορμή την εργασία αυτή, ανάμεσα σε εκείνους που εργάζονται από κοινού στον ίδιο εργοδότη,
- 4) οι διαφορές ανάμεσα στους επαγγελματίες ή τους βιοτέχνες, είτε μεταξύ τους είτε με τους πελάτες τους, από την παροχή εργασίας ή ειδών που κατασκεύασαν αυτοί,
- 5) οι διαφορές από συλλογική σύμβαση εργασίας ή από διατάξεις που εξομοιώνονται με διατάξεις συλλογικής σύμβασης, είτε ανάμεσα σ' αυτούς που δεσμεύονται από αυτές, είτε ανάμεσα σ' αυτούς και τρίτους,
- 6) οι διαφορές ανάμεσα σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και στους ασφαλισμένους σ' αυτούς ή τους διαδόχους τους ή εκείνους που κατά το νόμο έχουν δικαιώματα από τη σχέση ασφάλισης,

⁷¹ Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας : ερμηνευτική-νομολογική ανάλυση (κατ' άρθρο). Επιμ. Βασίλης Αντ. Βαθρακόκοιλος. Αθήνα, 1994, τ. Α άρθρα 1-220 με τις τροποποιήσεις του Ν. 2145/1993.

7) οι διαφορές που αφορούν τις αμοιβές, τις αποζημιώσεις και τα έξοδα δικηγόρων, εκτός από εκείνες που αναφέρονται στο άρθρο 15 αρ. 11, συμβολαιογράφων, δικολάβων που έχουν διοριστεί νόμιμα, άμισθων δικαστικών επιμελητών, γιατρών, οδοντογιατρών, διπλωματούχων μαιών, κτηνιάτρων, μηχανικών και χημικών διπλωματούχων ανώτατων και ανώτερων σχολών, μεσιτών που έχουν διοριστεί νόμιμα ή των καθολικών διαδόχων όλων αυτών, όπως και αν χαρακτηρίζεται η σχέση από την οποία προκύπτουν και ανεξάρτητα από το αν υπάρχει ή όχι συμφωνία για τον καθορισμό της αμοιβής ή για τον τρόπο της πληρωμής της,

8) οι διαφορές που αφορούν απαιτήσεις διαιτητών, εκτελεστών διαθηκών, διαχειριστών σε ιδιοκτησία κατά ορόφους ή διαχειριστών που διορίστηκαν από δικαστική αρχή, εκκαθαριστών εταιριών ή νομικών προσώπων ή κληρονομιών ή των καθολικών διαδόχων όλων αυτών για τις αμοιβές και τα έξοδά τους, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει ή όχι συμφωνία για τον καθορισμό της αμοιβής ή για τον τρόπο της πληρωμής της,

9) οι διαφορές που αφορούν το ποσοστό ή την πληρωμή του ασφαλίστρου,

10) οι διαφορές που αφορούν τον καθορισμό, τη μείωση ή την αύξηση της συνεισφοράς του καθενός από τους συζύγους για τις ανάγκες της οικογένειας, της διατροφής που οφείλεται εξαιτίας του γάμου, διαζυγίου ή συγγενείας, των δαπανών τοκετού και της διατροφής της άγαμης μητέρας και της διατροφής της μητέρας από την κληρονομική μερίδα που είχε επαχθεί στο τέκνο που αυτή κυοφορεί,

11) οι διαφορές που αφορούν, τις αμοιβές, τις αποζημιώσεις και τα έξοδα των πραγματογνωμόνων, των διαιτητών πραγματογνωμόνων και των εκτιμητών, με οποιοδήποτε τρόπο και αν διορίστηκαν, ή των καθολικών διαδόχων τους,

12) οι διαφορές που αφορούν απαιτήσεις αποζημίωσης οποιασδήποτε μορφής για ζημίες από αυτοκίνητο, ανάμεσα στους δικαιούχους ή τους διαδόχους τους και εκείνους που έχουν υποχρέωση για αποζημίωση ή τους διαδόχους τους, όπως και οι απαιτήσεις από σύμβαση ασφάλισης αυτοκινήτου, ανάμεσα στις ασφαλιστικές εταιρίες και τους ασφαλισμένους ή τους διαδόχους τους,

13) οι διαφορές από προσβολή της νομής ή κατοχής κινητών ή ακινήτων.⁷²

Άρθρο 17

⁷² «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας : ερμηνευτική-νομολογική ανάλυση (κατ' άρθρο), ό.π.»

Στην αρμοδιότητα των Μονομελών Πρωτοδικείων υπάγονται:

- 1) οι διαφορές που αναφέρονται στο άρθρο 681 Β, καθώς και εκείνες που αφορούν τη ρύθμιση της οικογενειακής στέγης και την κατανομή των κινητών μεταξύ των συζύγων σε περίπτωση διακοπής της συμβίωσης,
- 2) οι διαφορές ανάμεσα στους ιδιοκτήτες ορόφων ή διαμερισμάτων από τη σχέση της οροφοκτησίας, καθώς και οι διαφορές ανάμεσα στους διαχειριστές ιδιοκτησίας κατ' ορόφους και στους ιδιοκτήτες ορόφων και διαμερισμάτων και
- 3) οι διαφορές που αφορούν την ακύρωση αποφάσεων της γενικής συνέλευσης σωματείων ή συνεταιρισμών.⁷³

Άρθρο 18

Αρμοδιότητα Πολυμελούς Πρωτοδικείου

Στην αρμοδιότητα των πολυμελών πρωτοδικείων υπάγονται:

- 1) όλες οι διαφορές, για τις οποίες δεν είναι αρμόδια τα Ειρηνοδικεία ή τα Μονομελή Πρωτοδικεία,
- 2) οι εφέσεις κατά των αποφάσεων των Ειρηνοδικείων της περιφέρειάς τους.⁷⁴

⁷³ «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας : ερμηνευτική-νομολογική ανάλυση (κατ' άρθρο), ό.π.»

⁷⁴ «Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας : ερμηνευτική-νομολογική ανάλυση (κατ' άρθρο), ό.π.»

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ιστορική αναδρομή

Η λειτουργία του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης ανάγεται στις αρχές του αιώνα, και συγκεκριμένα τον Μάιο του 1914. Η ίδρυση του πραγματοποιήθηκε στις 11 Απριλίου του 1914⁷⁵ με βάση το βασιλικό διάταγμα «Περί συστάσεως δικαστηρίων εν Μακεδονία».⁷⁶ Το εν λόγω διάταγμα, εκδόθηκε σε εκτέλεση του Νόμου 147/ της 1ης Φεβρουαρίου του 1914 «Περί δικαστικής οργανώσεως των Νέων Χωρών».⁷⁷

Στην περιφέρεια του Πρωτοδικείου υπάγονται όλοι οι Δήμοι του Νομού Θεσσαλονίκης, με συνολικό πληθυσμό 946.864 κατοίκους. Με βάση τον ισχύοντα κανονισμό εσωτερικής υπηρεσίας, το Πολυμελές Πρωτοδικείο, για την εκδίκαση των πολιτικών υποθέσεων που υπάγονται στην αρμοδιότητα του, διαιρείται σε 8 (οκτώ) τμήματα. Οι συνεδριάσεις του κάθε τμήματος δεν μπορούν να υπερβαίνουν τις δύο κάθε μήνα. Το καθένα από αυτά έχει συγκεκριμένο αντικείμενο και δικάζει πολιτικές υποθέσεις. Το αντικείμενο των 8 (οκτώ) αυτών τμημάτων ορίζεται ως αναφέρεται παρακάτω:

Τμήμα Α: δικάζει τις εφέσεις κάθε είδους κατά των αποφάσεων των Ειρηνοδικείων.

Τμήμα Β: δικάζει τις υποθέσεις του Ενοχικού Δικαίου και τις πάσης φύσεως διοικητικές διαφορές.

⁷⁵ Ελλάδα. Βουλή. Βασιλικό διάταγμα «Περί συστάσεως δικαστηρίων εν Μακεδονία» Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο. 88 (1914). Αθήνα : Εθνικό Τυπογραφείο, 1914.

⁷⁶ *Κώδηξ Θέμιδος : ήτοι συλλογή νόμων, Β διαταγμάτων, εγκυκλίων κλπ.* επιμ. Θ. Κ' Π. Αγγελόπουλων Αθανάτων. Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου «Αι Νεαίδεα», 1914.

⁷⁷ Ελλάδα. Βουλή. Νόμος υπ' αριθ. 147 «Περί δικαστικής οργανώσεως των Νέων Χωρών» Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο. 25 (1914). Αθήνα : Εθνικό Τυπογραφείο, 1914.

Τμήμα Γ, Δ: δικάζουν τις ίδιες υποθέσεις με το Τμήμα Β.

Τμήμα Ε: δικάζει τις υποθέσεις α) του Οικογενειακού Δικαίου β) της εκούσιας δικαιοδοσίας εκτός από τις υποθέσεις Πτωχεύσεως που υπάγονται στο Τμήμα Η.

Τμήμα ΣΤ: δικάζει τις υποθέσεις α) κάθε είδους, εφόσον-διάδικος είναι το δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή δημόσια επιχείρηση κοινής ωφέλειας, β) καθορισμού οριστικής τιμής μονάδας αποζημιώσεως σε απαλλοτριώσεις γ) εφέσεις κατά αποφάσεων Ειρηνοδικείων, εφόσον ο διάδικος είναι ένα από τα παραπάνω στο α) αναφερόμενα πρόσωπα.

Τμήμα Ζ: δικάζει τις υποθέσεις α) Εμπραγμάτου Δικαίου, β) Κληρονομικού Δικαίου, γ) τις εφέσεις κατά αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων νομής ή κατοχής των Ειρηνοδικείων.

Τμήμα Η: δικάζει τις υποθέσεις α) Αναγκαστικής Εκτέλεσης, β) Εμπορικού Δικαίου, γ) Πτωχευτικού Δικαίου.

Το Μονομελές Πρωτοδικείο διαιρείται σε δώδεκα τμήματα, σε κάθε ένα από τα οποία τηρούνται από ένα έως και τέσσερα πινάκια. Επίσης, λειτουργούν ιδιαίτερα τμήματα εκδόσεως διαταγών πληρωμής και Εισηγητή πτωχεύσεων. Ακόμη λειτουργούν δύο ποινικά τμήματα: ένα για την έκδοση Ανακριτικών και ένα για την έκδοση Προανακριτικών Βουλευμάτων.

Καθημερινά Συνεδριάζουν 3 Τριμελή και 4 Μονομελή Πλημμελειοδικεία, ενώ δύο φορές το μήνα συνεδριάζει το Μ. Ο. Δ (Μεικτό Ορκωτό Δικαστήριο) και το Δικαστήριο Ανηλίκων. Στο Πρωτοδικείο λειτουργούν επίσης οκτώ ανακριτικά τμήματα στα οποία υπηρετούν πέντε τακτικοί Ανακριτές, δύο ειδικοί και ένας Ανακριτής υποθέσεων ναρκωτικών.

Η γραμματεία του Πρωτοδικείου διαιρείται σε 19 τμήματα, στο καθένα από τα οποία, ανάλογα με την αρμοδιότητα του, υπηρετεί ορισμένος αριθμός υπαλλήλων. Τα τμήματα συγκεκριμένα είναι τα εξής:

- 1) Τμήμα Διοικητικού
- 2) Τμήμα Μηχανογράφησης και Πληροφορικής
- 3) Τμήμα Λογιστικού-Διαχείρισης Υλικού
- 4) Τμήμα Καταθέσεως Δικογράφων

- 5) Τμήμα Γραμματέων Έδρας Πολιτικής Διαδικασίας
- 6) Τμήμα Δημοσίευσης Πολιτικών Αποφάσεων-Ένδικων Μέσων
- 7) Τμήμα Ασφαλιστικών Μέτρων-Διαταγών Πληρωμής
- 8) Τμήμα Καθαρογραφής πολιτικών Αποφάσεων
- 9) Τμήμα Αρχείου Πολιτικών Αποφάσεων Τρέχοντος Έτους
- 10) Τμήμα Διεξαγωγών
- 11) Τμήμα Πτωχεύσεων
- 12) Τμήμα Εκλογικών-Εταιρικών
- 13) Τμήμα Πιστοποιητικών - Διαθηκών - Σωματείων
- 14) Τμήμα Τριμελούς Πλημμελιοδικείου -Μ. Ο. Δ.
- 15) Τμήμα Μονομελούς Πλημμελιοδικείου Αγορανομικού Δικαστηρίου-Δικαστηρίου Ανηλίκων
- 16) Τμήμα Βουλευμάτων και Γραμματέων Ανακριτικών Γραφείων
- 17) Τμήμα Εκκαθαρίσεως και Ένδικων Μέσων κατά Ποινικών Αποφάσεων
- 18) Τμήμα Διεκπεραίωσης Ποινικών Αποφάσεων και Συντάξεως Δελτίων Ποινικού Μητρώου
- 19) Τμήμα Γενικού Αρχείου.

Οι οργανικές θέσεις δικαστικών λειτουργιών στο Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης είναι οι εξής: Πρόεδροι Πρωτοδικών 23, Πρωτοδίκες 81 και Πάρεδροι 12. Σε όσα Πρωτοδικεία και Εφετεία προβλέπεται οργανικός αριθμός δεκαπέντε (15) τουλάχιστον δικαστών και στις αντίστοιχες Εισαγγελίες, οι συνθέσεις των ποινικών δικαστηρίων καταρτίζονται με κλήρωση. Ο δικαστής ή ο πρόεδρος του συμβουλίου που διευθύνει το δικαστήριο και ο εισαγγελέας που διευθύνει την Εισαγγελία καταρτίζουν πίνακες, οι οποίοι περιλαμβάνουν κατ' αρχαιότητα και με αριθμητική σειρά τα ονόματα.

Συγκεκριμένα στο Πρωτοδικείο:

α) όλων των Προέδρων Πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται οι Πρόεδροι των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων και ο ανάλογος προς τις υπηρεσιακές ανάγκες αριθμός από τους Προέδρους των Τριμελών Πλημμελιοδικείων,

β) των αρχαιότερων Πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται οι Πρόεδροι των υπολοίπων Τριμελών Πλημμελειοδικείων,

γ) όλων των υπολοίπων Πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται τα μέλη των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων, των Τριμελών Πλημμελειοδικείων και οι Δικαστές των Μονομελών Πλημμελειοδικείων,

δ) των Παρέδρων Πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται μόνο αριστερά μέλη στις συνθέσεις Τριμελών Πλημμελειοδικείων.

Στην Εισαγγελία Πρωτοδικών:

α) όλων των Εισαγγελέων Πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται οι Εισαγγελείς των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων και ανάλογος προς τις υπηρεσιακές ανάγκες αριθμός από τους Εισαγγελείς των Τριμελών Πλημμελειοδικείων,

β) όλων των Αντεισαγγελέων Πρωτοδικών, από τους οποίους κληρώνονται οι Εισαγγελείς των υπόλοιπων Τριμελών Πλημμελειοδικείων και ανάλογος προς τις υπηρεσιακές ανάγκες αριθμός από τους Εισαγγελείς των Μονομελών Πλημμελειοδικείων,

γ) των Παρέδρων Εισαγγελίας, από τους οποίους κληρώνονται Εισαγγελείς των Μονομελών Πλημμελειοδικείων και εφόσον επιβάλλεται από υπηρεσιακές ανάγκες και ανάλογος αριθμός από τους Εισαγγελείς των Τριμελών Πλημμελειοδικείων (σύμφωνα με τον νόμο 2172/1993 «Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών», του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Άρθρο 4).

Οι οργανικές θέσεις της Γραμματείας του Πρωτοδικείου είναι: Γραμματείς 206, Δακτυλογράφοι 23 και Επιμελητές 30. Για την εκδίκαση των πολιτικών και ποινικών υποθέσεων στη διάθεση του Πρωτοδικείου είναι 18 αίθουσες ακροατηρίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου 1756/1988 «Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργιών» περί τροποποίησης και αντικατάστασης διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλων διατάξεων, οι παράγραφοι 1,3 και 4 του άρθρου 17 του ν.1756/1988 αντικαθίστανται με το άρθρο 5 του ν.1868/1989.

Ο αριθμός των εισαγομένων προς εκδίκαση υποθέσεων (πολιτικών και ποινικών) είναι ιδιαίτερα μεγάλος. Για παράδειγμα στο Πρωτοδικείο κατά το δικαστικό έτος 1997, κατατέθηκαν συνολικά 47.170 αγωγές, εφέσεις κατ' αποφάσεων Ειρηνοδικείου και αιτήσεις πάσης φύσεως, και αντίστοιχα εκδόθηκαν 34.650 αποφάσεις. Από τις αποφάσεις αυτές, 6.886 των ειδικών διαδικασιών και 10.870 των ασφαλιστικών μέτρων. Κατά το τρέχον δικαστικό έτος, όπως προκύπτει από τα μέχρι στιγμής στοιχεία, ο αριθμός των παραπάνω υποθέσεων αυξάνεται σημαντικά. Εξάλλου, κατά το ίδιο δικαστικό έτος εκδόθηκαν συνολικά 86.333 αποφάσεις των Ποινικών Δικαστηρίων. Συγκεκριμένα εκδόθηκαν από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο 65.819 αποφάσεις, από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο 19.477 αποφάσεις, από το Μ.Ο.Δ (Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο) 105 αποφάσεις και από το Δικαστήριο Ανηλίκων 1.741 αποφάσεις, κατά το ίδιο δε έτος, εκδόθηκαν 1.768 βουλεύματα.

Ιστορικά και άλλα στοιχεία για το Πρωτοδικείο στάθηκε δύσκολο να εντοπιστούν, καθώς δεν υπήρχε σχετική βιβλιογραφία. Ωστόσο, μέσα από κάποια φύλλα της «Εφημερίδας της Κυβερνήσεως» (Φ. Ε. Κ) και από πληροφορίες αρμοδίων σε θέματα του Πρωτοδικείου αντλήθηκαν ορισμένες πηγές. Η συγκέντρωση και καταγραφή των εν λόγω στοιχείων έγινε εφικτή με τη βοήθεια των υπαλλήλων του Πρωτοδικείου, καθώς και αυτών του Ιστορικού Αρχείου Μακεδονίας (Ι.Α.Μ).⁷⁸

⁷⁸ Λαγοπούλου, Μαρία και Τσοπάνη, Σοφία. *Ταξινόμηση του αρχείου Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης: Μονομελές – Τριμελές*. Πτυχιακή εργασία, Θεσσαλονίκη: ΑΤΕΙΘ, 1999, σ. i-v.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ellis, Judith. *Η διαχείριση των αρχείων*. Μτφρ. Οικονόμου, Ζωή. Αθήνα: Τυπωθήτω, 2000.
- Ελλάς. Βουλή. Βασιλικό διάταγμα «Περί συστάσεως δικαστηρίων εν Μακεδονία» Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο. 88 (1914). Αθήνα : Εθνικό Τυπογραφείο, 1914.
- Ελλάς. Βουλή. Νόμος υπ' αριθ. 147 «Περί δικαστικής οργανώσεως των Νέων Χωρών» Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο. 25 (1914). Αθήνα : Εθνικό Τυπογραφείο, 1914.
- *Επιστήμη και ζωή*. Θεσσαλονίκη: Χατζηϊακώβου Α.Ε, τ.16, σ.234.
- *Επιστήμη και ζωή: μονοτονική*. Θεσσαλονίκη: Χατζηϊακώβου Α.Ε, τ.4, σ.142.
- *Η φυσιογνωμία του αρχειακού*. Επιμ.-Μτφρ. Μπαμίδης, Ν. - Μπαφούνη, Λ. Αθήνα: Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 1991.
- *Κώδηξ Θέμιδος : ήτοι συλλογή νόμων, Β διαταγμάτων, εγκυκλίων κλπ. εκδοθέντων και δημοσιευθέντων κατά το έτος 1914*. Επιμ. Θ. Κ' Π. Αγγελόπουλων Αθανάτων). Εν Αθήναις: εκ του τυπογραφείου «Αι Νεαίδεα», 1914.
- *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας : ερμηνευτική-νομολογική ανάλυση (κατ' άρθρο)*. Επιμ. Βασίλης Αντ. Βαθρακόκοιλος. Αθήνα, 1994, τ. Α άρθρα 1-220 με τις τροποποιήσεις του Ν. 2145/1993.
- Λαγοπούλου, Μαρία και Τσοπάνη, Σοφία. *Ταξινόμηση του αρχείου Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης: Μονομελές – Τριμελές*. Πτυχιακή εργασία, Θεσσαλονίκη: ΑΤΕΙΘ, 1999.

- *Μεγάλη γενική εγκυκλοπαίδεια Υδρία*. Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Εκδόσεων Α.Ε., 1987, τ.45, σ.132.
- Μπάγιας, Φ. Ανδρέας. *Αρχειονομία : βασικές έννοιες και αρχές*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 1999.
- Μπαμίδης, Κ. Νέστωρ. *Αρχειονομία Ι: σημειώσεις*. Θεσσαλονίκη: ΑΤΕΙΘ, 1996.
- *Νομικό εγκυκλοπαιδικό λεξικό*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1998.
- *Παιδεία παγκόσμια σύγχρονη εγκυκλοπαίδεια*. Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης, 1979, τ.10, σ. 358.
- *Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. [Αθήνα]: Πάπυρος, 1994, τ.21, σ.71.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- <http://gak.att.sch.gr/gr/home/homepage.html>
- <http://gak.thess.sch.gr>